

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma / Kasvatus- ja perhetyö

Suvi Huomo

HUOLI PUHEEKSI –KOULUTUKSEN SIIRTYMINEN KOUVOLAN
PÄIVÄKOTIEN ARKEEN

Opinnäytetyö 2010

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaaliala

SUVI HUOMO

Huoli puheeksi -koulutuksen siirtyminen
Kouvolan päiväkotien arkeen

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö
Ohjaaja
Toimeksiantaja
Joulukuu 2010
Avainsanat:

42 sivua ja 9 liitesivuja
lehtori Merja Hautalainen
Kouvolan kaupunki

varhaiskasvatus, varhainen puuttuminen,
huolen puheeksiotto, varhainen tuki

Kouvola ja entiset kunnat Valkeala, Anjalankoski, Elimäki, Jaala ja Kuusankoski ovat kouluttaneet henkilöstöään Huolen puheeksiottoon (Hupu). Tällä tutkimuksella on tarkoitus selvittää onko kouluttautumisesta ollut hyötyä päivähoiton työntekijöille. Tutkimuksessa selviää myös alueellisia eroja kouluttautumismäärissä. Tässä työssä tarkasteltiin varhaisen puuttumisen menetelmiä, jotka ovat huolen puheeksiotto, kasvatuskumppaunuus, varhainen tukeminen ja verkostoyhteistyö. Tutkimus on toteutettu kyselylomakkeella, joilla kerättiin tietoa koulutuksen vaikuttavuudesta työntekijän työtapoihin ja herkkyyteen havaita huolta.

Tutkimukseen osallistuivat ne päiväkotien työntekijät, jotka ovat käyneet Huolen puheeksiotto koulutuksen. Tutkimuksessa selvisi, että koulutus on vaikuttanut työntekijöiden työtapoihin varhaiskasvatuksessa. Koulutus lisäsi työntekijöiden rohkeutta puuttua huoleen sekä antoi uuden työvälineen. Kynnys puuttua on madaltunut koulutuksen myötä.

STAKESin Tutkimusprofessori Tom Arnkil ja kehittämispäällikkö Esa Erksson esittämä huoli lasten luokittelusta huolen vyöhykkeistölle ei näytä olevat Pohjois-Kymenlaaksossa tämän tutkimuksen mukaan käytäntönä.

Tutkimuksessa selvisi lisäkouluttautumisen tarve. Suurimmalla osalla varhaiskasvatuksen työntekijöistä koulutuksesta on jo useampi vuosi ja kertausta huolen puheeksiottoon kaivattiin. Kokemusten jakaminen muiden työntekijöiden kanssa oli monessa vastauksessa toiveena. Monikulttuurisuus, moniammatillinen yhteistyö sekä muutamat yksittäiset aiheeseen liittyvät asiat nousivat vastauksissa sellaisiksi, joihin kaivattiin uutta koulutusta.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKOULU

University of Applied Sciences

Social Care

SUVI HUOMO

Bachelor's Thesis

SUPER VISOR

Commissioned by

December 2010

Keywords

Transition of Taking up One's Worry –education into everyday life in daycare centers of Kouvola

42 pages and 9 pages of appendices

Merja Hautalainen, Senior Lecturer

Kouvola-City

early childhood education, early intervention, taking up one's worry, early support

Kouvola and former local municipalities Valkeala, Anjalankoski, Elimäki, Jaala and Kuusankoski have educated their personnel in to Taking up one's worry-education (HUPU). The meaning of this study was to clarify whether education has been useful to day-care employees. This study clarifies also the areal differences concerning the amount of education. The study examined the lacking of early methods, which are taking up one's worry, partnership in upbringing, early support and network cooperation. Research has been executed by an inquiry form, which was used in order to collect information about education and its influence on employees' way to work and sensitivity to observe the care.

Those day-care employees, who participated in this Taking up ones worry-education, participated in this study. The study clarifies, that education has influenced on employees' work methods in early childhood education. Education has increased courage to interfere to care and have given a new work instrument as well as threshold to interfere has become lower along education.

According to this study, professor Tom Arnkil's from STAKES and director of development Esa Erksson's expressed worry of children categorizing in care zone doesn't seem to be the policy in Northern Kymenlaakso.

This study clarified the further necessity of education. Most of the employees in early childhood education had several years' break in their education so recapitulation in Taking up one's worry-education was required. Sharing the experiences with other employees was the most wanted wish. Multiculturalism, multidisciplinary cooperation and some other subjects were the things that came up in answers, and therefore education concerning those matters was required.

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ	6
3	VARHAINEN PUUTTUMINEN.....	9
4	HUOLEN HERÄÄMINEN.....	12
5	HUOLI PUHEEKSI MENETELMÄN HISTORIA.....	12
6	HUOLEN PUHEEKSIOTTAMISEN MENETELMÄ.....	13
6.1	TAUSTATEORIA	13
6.2	HUOLI ON KONKREETTINEN	15
6.3	HUOLEN VYÖHYKKEISTÖ	16
6.4	VYÖHYKKEISTÖN VÄÄRINKÄYTTÖÄ	17
7	VERKOSTOYHTEISTYÖ	18
8	KASVATUSKUMPPANUUS	19
9	VARHAINEN TUKI.....	21
10	HUOLEN PUHEEKSIOTTOON LIITTYVIÄ HANKKEITA	21
11	TUTKIMUS.....	23
11.1	TUTKIMUKSEN RAJAUS.....	23
11.2	TUTKIMUSKYSYMYKSET	24
11.3	TIEDONHANKINTAMENETELMÄT.....	25
11.4	KOHDERYHMÄ JA OTOS.....	26
11.5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	27
12	TULOKSET	27
13	KOULUTUKSEN VAIKUTTAVUUS.....	31
13.1	HERKKYYTEEN HAVAITA LAPSEN TUEN TARVE	31
13.2	KYNNYKSEEN OTTAA HUOLI PUHEEKSI.....	31
13.3	HUOLEN VYÖHYKKEISTÖN KÄYTTÖ	32
13.4	TYÖTAPOJEN MUUTTUMINEN	33
13.5	HUOLEN PUHEEKSIOTTO TAIKOT	34
13.6	KAUPUNGIN VAI JONKIN MUUN TAHON JÄRJESTÄMÄ KOULUTUS	35
13.7	LISÄKOULUTTAUTUMISTARVE	35
14	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS.....	37
15	TUTKIMUKSEN EETTISYYS	38
16	POHDINTA	38
	LÄHTEET.....	42

LIITTEET

LIITE1	TUTKIMUSLUPA - ANOMUS
LIITE 2	TUTKIMUSLUPA
LIITE 3	SAATEKIRJE
LIITE 4	KYSELYLOMAKE
LIITE 5	HUOLEN PUHEEKSIOTON ENNAKOINTILOMAKE

1 JOHDANTO

Jokainen, joka työskentelee päivähoitossa, on varmasti joskus ollut huolissaan jostakin lapsesta. Huolen herätessä on työntekijä joutunut pohtimaan, onko huoli aiheellinen. Myös huolen kertominen perheelle sekä perheen reaktiot huolesta ovat jännittäneet työntekijöitä. Kouvolan kaupungin sekä silloisten ympärillä olevien (Valkeala, Elimäki, Anjalankoski, Jaala, Kuusankoski) työntekijöitä koulutettiin huolen puheeksi ottoon 2000-luvun alussa. Toiset kunnat panostivat tähän koulukseen enemmän kuin toiset. Tällä tutkimuksella pyrin selvittämään uuden Kouvolan alueen päivähoidon henkilökunnan Huoli puheeksi -koulutuksen tuomaa hyötyä arjen kasvatustyössä.

Tutkimuksella oletan olevan hyötyä, kun sain tietoa kyseisen koulutuksen tuomista muutoksista työntekijöiden työtapoihin. Kuinka se on otettu arkeen mukaan? Onko opittua tietoa osattu käyttää? Miten koulutus on koettu sekä mahdollisia uusia toimintamalleja muiden ammattilaisten tietouteen. Myös henkilökunnan ajatuksia mahdollisista jatko- ja lisäkoulutustarpeista kartoitettiin. Myös päiväkotien henkilöstön tämänhetkinen kouluttautumistaso tulee tässä tutkimuksessa mahdollisesti hyvin selville.

Lähtökohta työlleni oli kiinnostus kyseisen menetelmän käytöstä Kouvolan alueella. Itsekin koulutuksen käyneenä pidän kyseistä menetelmää toimivana. Huolen puheeksiottoon liittyvällä huolen vyöhykkeistön avulla on helppo määrittellä omaa huoltaan sekä pohtia sitä jo ennen huolen puheeksiottoa. Ennakointilomakkeen avulla voi tarkastella sitä, kuinka huolensa ottaa esille ja kuinka siihen mahdollisesti siihen reagoidaan. Myös kiinnostavaa on käytetäänkö Kouvolan alueella huolen vyöhykkeistöä väärin luokittelemaan lapsia. Jos sellaista tämän tutkimuksen avulla selviäisi, niin varhaiskasvatuksen organisaatio pystyisi halutessaan siihen puuttumaan. Tämän pohjalta olin yhteyksissä Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuspäällikköön Helena Kuusistoon ja kyselin kiinnostaisiko kaupunkia saada tästä asiasta tutkimustietoa. Myös Helena Kuusiston mielestä tämä aihe oli tutkimisen arvoinen aihe opinnäytetyölleni.

2 KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ

Tieteelliset käsitteet tulee määritellä mahdollisimman yksiselitteisesti, konkreettisesti ja tiiviisti. Hypoteettisille käsitteille tulee luoda mitattavissa oleva määritelmä. (Metsämuuronen 2000a, 27- 28.) Tässä kappaleessa on määriteltä tutkimuksen kannalta keskeisiä käsitteitä.

”Lasten *päivähoito* on osa yhteiskunnan lapsiperheille tarjoamaa sosiaali- ja terveydenhuollon tuki- ja palvelujärjestelmää. Lapsen oikeus päivähoidon merkitsee perheille oikeutta saada lapselleen hoitopaikka, mutta samalla se takaa lapselle oikeuden päivähoidossa annettavaan varhaiskasvatukseen. ” (kunnat.net). Lähes kaikki lapset nykypäivänä ovat kosketuksissa päivähoidon elämänsä aikana. Päivähoitoa tarvitsevia lapsia on kartoitettu vuodesta 1970. Vuonna 1970 vain 25 000 suomalaista lasta oli päivähoidon piirissä, kun vuonna 2001 luku oli jo 200 000. (Valtioneuvoston periaatepäätös, 2002,27.)

Päivähoidossa tapahtuva toimintaa on varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2004,9.)

Varhaiskasvatusta ohjaavat tietyt periaatteet. Varhaiskasvatuksen valtakunnallisiin linjauksiin on koottu kaikki suomalaisen varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet sekä kehittämisen painopisteet. Ensisijaisesti kasvatusvastuu ja -oikeus on vanhemmilla. Yhteiskunnan tehtävänä on toimia heidän tukena kasvatustehtävässä. (Valtioneuvoston periaatepäätös 2002,5.) Mielestäni tähän liittyy myös vanhempien kanssa käytävä keskustelu huolen herätessä. Varhaiskasvatuksen valtakunnallisissa linjauksissa yksi toimenpideohjelman osa on henkilöstön osaamisen kehittäminen kiinnittämällä huomiota koulutuksen sisältöihin, rakenteisiin ja rahoituksiin. (Valtioneuvoston periaatepäätös 2002, 21.) Huoli puheeksi -koulutus on mielestäni ollut yksi niistä koulutuksista, jotka ovat vastanneet muuttuvan varhaiskasvatuksen tarpeisiin.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisten linjausten pohjalta on luotu varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Vasu). Nämä perusteet sisältävät yhteiskunnan järjestämisen ja valvoman varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet ja kehittämisenpainopisteet. Vasun tarkoitus on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. Ensisijaisena tavoitteena varhaiskasvatuksessa on hyvinvoiva lapsi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 13.) Huoli herää työntekijässä, jos tämä huomaa lapsen hyvinvoinnin estyvän nyt tai tulevaisuudessa, ellei asioihin puututa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa puhutaan kasvatuskumppanuudesta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2004,29) mukaan kasvatuskumppanuus lähtee lapsen tarpeista ja varhaiskasvatuksen toiminta ohjaa lapsen edun ja oikeuksien toteutumista. Lapsen etu sisältää yksilöllisen, lapsen omia tarpeita ja odotuksia vastaavan kohtelun ja kehittymisen mahdollisuudet. Käytännössä lapsen edun turvaaminen tarkoittaa sitä, että perheen kanssa työskentelevän ammattihenkilöstön vastuulla on huolehtia lapsen oikeuksien toteutumisesta Lastensuojelulain ja Lain lapsen huollosta mukaisesti. Lastensuojelulain tarkoituksena on, että lapsen oikeudet ja lapsen etu toteutuvat kaikissa lapsen elämän tilanteissa ja muutoksissa (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2007, 102.)

Huolta tarkasteltaessa tuleekin huomioida mielestäni kunkin lapsen yksilölliset tarpeet ja huomioida hänen taustansa. Aina työntekijän omat ajatukset lapsen tarpeesta ja edusta ei osu yksiin perheen kanssa. Päivähoidon piirissä on esimerkiksi paljon eri kulttuureista tulevia lapsia ja se luo uusia haasteita pohdittua lapsen etua. Toisaalta taas Johanna Hurtigin väitöskirjassa Lasta suojelemissa (2003, 21) puhutaan siitä, kuinka perhemyytti voi estää näkemästä lapsen todellisuutta ja perhe-elämän pimeää puolta, huolenpidon puolta sekä vääristyneitä ihmissuhteita.

Lapsen edusta puhuttaessa on tärkeää muistaa lapsen oma kokemus asioista. Hänellä on näkemys omasta sekä isän ja äidin ja koko perheen tilanteesta. Rauhallisen tilanteen luomalla lapsikin pystyy ilmaisemaan toiveitaan, odotuk-

siaan tai pelkojaan. Lapsella tulee olla myös oikeus valita kertooko hän ajatuksiaan vai ei. (Forsberg, Koskinen & Törrönen 2006, 183.)

Varhaiskasvatussuunnitelmassa puhutaan siis kasvatuskumppanuudesta. *Kasvatuskumppanuus* on suhde, jossa varhaiskasvatushenkilöstö ja vanhemmat tietoisesti sitoutuvat lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Kumppanuudessa vanhemmat ja työntekijät ovat tasavertaisia, mutta erilaisia lapsen tuntijoita. Lapselle läheisten aikuisten toimiva yhteistyösuhde kannattelee lapsen siirtymistä ja elämistä kodin ja päivähoidon kasvuympäristöissä. Kasvatuskumppanuus rakentuu kuulemisen, kunnioituksen, dialogisuuden ja luottamuksen periaatteille. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 29-31.) Lapsen saapuessa päivähoitoon alkaa myös kasvatuskumppanuus. Silloin työntekijät tutustuvat lapseen ja perheeseen ja perhe työntekijöihin. Huolen puheeksiotto on huomattavasti helpompaa, kun perheen kanssa on päästy ”keskustelevalle tasolle” jo ennen huolta aiheuttavista asioista puhuttaessa. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportissa; varhaiskasvatus vuoteen 2020 mainitaankin, että hyvä ja pysyvä hoitajakiintymys on ja yhteistyö vanhempien kanssa ovat välineitä ennalta ehkäisevässä työssä. Päivähoidon alkaessa luodaan toimiva ja kiinteä yhteistyösuhde, jonka kautta mahdollisiin ongelmiin on helpompi puuttua.

Varhaisella tuella tarkoitetaan lapsen varhaisvuosina tapahtuvaa tukemista ja mahdollisimman varhain käynnistyviä tukitoimia. Varhainen tuki on luonteeltaan ennaltaehkäisevää ja nopeasti tarpeeseen vastaavaa. Olennaista on lapsen kasvun ja kehityksen riskitekijöiden tunnistaminen. Tukea pitäisi olla tarjolla välittömästi, kun huoli on havaittu ja se on otettu puheeksi. Varhaiskasvatuksessa varhainen tuki on osa varhaiskasvatusta ja pedagogista toimintaa. Tuen tulee olla lapsen ja perheen tarpeista lähtevää, voimaannuttavaa ja vahvistavaa. (Heinämäki 2005, 9.) Varhainen tuki liittyy vahvasti varhaiseen puuttumiseen työtapanä ja se ohjaa ammattilaisia tunnistamaan huolensa huolen vyöhykkeistön avulla sekä ottamaan asian puheeksi vanhempien kanssa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (Heinämäki, 2005,14.)

Päivähoidon piiriin tullessaan perhe saa ympärilleen erilaisia moniammatillisia verkostoja. Riippuen lapsen ja perheen tuen tarpeista voi päivähoidon yhteistyötahoina olla esimerkiksi neuvola, perheneuvola, erilaiset terapeutit, konsultoiva erityislastentarhanopettaja tai lastensuojelun sosiaalityöntekijä. *Verkostoyhteistyössä* korostuu moniammatillinen ja vuorovaikutuksellinen yhteistyö sekä tiedon ja näkökulmien kokoaminen yhteen. Moniammatillinen yhteistyö on prosessi, jossa kaksi tai useampi ammattilainen kokoontuu yhdessä asiakkaan kanssa käsittelemään lapsen tai perheen tilannetta. Tarkoituksena on luoda yhteinen käsitys (jaettu sosiaalinen kognitio) tarvittavista toimenpiteistä tai ongelman ratkaisusta. Myös asiakkaalla on mahdollisuus olla mukana keskustelussa. (Isoherranen 2005, 14.)

Varhainen tuki, kasvatuskumppanuus, huolen puheeksi otto sekä verkostoyhteistyö ovat varhaisen puuttumisen menetelmiä. *Varhainen puuttuminen* ymmärretään toimimiseksi mahdollisimman varhain, mahdollisimman avoimesti ja mahdollisimman hyvässä yhteistyössä ongelmatilanteiden ehkäisemiseksi. Olennaista on toimia silloin, kun mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja on runsaasti. Varhainen puuttuminen on varhaista vastuunottoa omasta toiminnasta toisten tukemiseksi. (Varpu.tukea ajoissa.)

Työni käsittelee näistä menetelmistä yhtä eli *Huolen puheeksi ottamista*, joka on tapa ottaa hankala asia puheeksi asiakasta kunnioittaen ja tukea tarjoten. Se on väline, jolla työntekijä pystyy jäsentämään omia työskentelysuhteitaan ja niihin liittyvää huolta. Huolen puheeksi ottaminen helpottaa ja varhais-
taa huolen esille ottoa ja parantaa asiakasyhteistyötä. (Verkostomenetelmiä. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.)

3 VARHAINEN PUUTTUMINEN

Varhainen puuttuminen on ennaltaehkäisevää ja korjaavaa toimintaa. Päivähoidolla on nämä kaksi ulottuvuutta tehtävänä. Päivähoitojärjestelmän tarkoitus on turvata lapselle hoito, kasvatus ja opetus sekä vanhemmille mahdol-

lisuus käydä työssä. Näin ollen päivähoito instituutiona toimii jo itsessään ongelmia ehkäisevänä. Korjaavana toimintana päivähoidossa tapahtuu erityisen tuen tarpeen havaitsemisena ja siihen puuttumisena. Puuttumista prosessina on kuvattu VARPU hankkeessa seuraavasti: *Ensinnäkin puututaan huolestuttaviin tilanteisiin ja ehkäistään ongelmien syntymistä jo pikkulapsivaiheessa ja toiseksi puututaan huolestuttaviin tilanteisiin aina, kun niitä havaitaan. Puuttuminen jäsenetään ns. huolen vyöhykkeistön avulla. Vyöhykkeistö on jaettu työntekijän lapsesta kokeman huolen mukaan.* (Huhtanen 2004, 43- 46) Varhainen puuttuminen on vahvasti esillä sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisessa kehittämissuunnitelmassa (KASTE) 2008 - 2011 sekä Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmassa 2007 - 2011. Niissä painotetaan lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta sekä työntekijöiden ja perheiden välistä varhaista avointa yhteistyötä. (Varpu. tukea ajoissa.)

Varhaisen puuttumisen eettiset periaatteet

Varhainen puuttuminen on ymmärretty eri tavoin. Siihen vaikuttaa toimijatahot, toimintaympäristö ja viitekehys. Varpu -verkosto on luonut eettiset toimintaperiaatteet. Näiden periaatteiden tarkoituksena on luoda yhtenäinen eettinen perusta. Siinä tähdätään varhaiseen avoimeen yhteistyöhön, ei lasten kontrollointia tai selän takana toimista. Tarkoituksena on, että eettiset periaatteet puuttuvat sellaiseen varhaiseen puuttumiseen, joka korostaa työntekijäkeskeisyyttä, sallii selän takana toimimisen, luokittelee ja rekisteröi riskikansalaisia ja yksilöllistää yhteisöllisiä ja yhteiskunnallisia ongelmia. (Varpu,tukea ajoissa.)

Eettisiä periaatteita on jaettu kymmeneen eri kohtaan. Perhettä kohdattaessa ja huolen puheeksi ottoa miettiessä pystyy löytämään näistä eettisistä periaatteista ne toimintamallit, joilla meidän tulisi perhe ja mahdolliset huolet kohdata.

Ensimmäisessä periaatteessa puhutaan yhteisten palveluiden turvaamisesta. toimiessaan nämä ovat varhaisen puuttumisen kivijalka.

Toisessa periaatteessa muistutetaan omasta vastuusta ja siitä että huolen herätessä on puututtava varhain eikä omaa vastuuta tule sysätä toisille. Vastuu varhaisesta puuttumisesta on sillä, jonka huoli herää.

Kolmantena periaatteena on huolen ottaminen puheeksi. Jokaisella on velvollisuus ottaa huolensa puheeksi kunnioittavasti - siellä, missä ne ilmenevät ja silloin kun ne ilmenevät. Kunnioittava puheeksi ottaminen tähtää yhteistyöhön. Syyttely ei edistä yhteistyötä.

Neljännessä periaatteessa muistutetaan läheisverkostojen mahdollisuuksista. Perheenjäsenet, sukulaiset ja ystävät. Ammatilainen on vain näiden täydentäjä. Varhaisessa puuttumisessa tähdätään läheisverkkojen ja ammattilaisten hyvään yhteistyöhön.

Viides periaate muistuttaa osallisuudesta. Siitä, että yhteistyö edellyttää vuoropuhelua. Kuulemista ja kuulluksi tulemista. Asiantuntijakeskeisyyttä on välttävä.

Kuudes periaate muistuttaa toimimaan avoimesti ja yhdessä. Perheen asioita tulee käsitellä heidän luvallaan ja läsnä ollessa. Kohtaamiset tulee olla kunnioittavia ja edistää vuoropuhelua. Kun turvaudutaan ammattilaisiin, ne tehdään niin, ettei asianosaisia tunnisteta.

Seitsemännessä periaatteessa puhutaan tuen ja ohjauksen yhdistämisestä. Siinä muistutetaan, ettei asioita tehdä toisen puolesta vaan tavoitteena on itsenäisyyden ja elämänhallinnan kasvu. Tuki ei saa olla sellaista, että toinen tulee riippuvaiseksi tukijastaan.

Kahdeksas periaate käsittelee sitä, että on tärkeää vaalia mahdollisuuksia jatkaa vuoropuhelua ja yhteistoimintaa huolenaiheiden selvittämiseksi ja huolten hälventämiseksi. Ketään ei tule jättää yksin, väliin putoamista tulee välttää, oma vastuu yhteistyön jatkumisesta tulee kantaa.

Yhdeksännessä periaatteessa puhutaan ihmisten luokittelusta ja siitä, ettei ketään saa leimata. Kaikenlaiset rekisterit loukkaavat tietosuojaa ja avoimuuden eettisiä periaatteita.

Kymmenes periaate tarttuu rakenteellisiin tekijöihin. On siis puututtava varhain sellaisiin yhteiskunnallisiin tekijöihin, jotka asettavat yksilöt alttiiksi ongelmien kasautumiselle. (Sankalahti , Missä mennään varhaisessa puuttumisessa?.)

4 HUOLEN HERÄÄMINEN

Silloin kun huoli herää, on työntekijä saanut jonkinlaisen signaalin. Signaali liittyy usein lapsen kehitykseen, käyttäytymiseen tai olemukseen. Viestien taustalla saattaa olla myös lapsen lähipiirissä tapahtuneet kriisit tai muut muutokset. Huoli koskee usein koko perhettä. (Huhtanen 2004, 46.) Jos huoli herää niin suureksi, että on syytä epäillä lapsen olevan vaarassa tai hänen tilanteensa vaatii lastensuojelutarpeen selvittämistä, on henkilökunnalla siitä ilmoitusvelvollisuus noudattaakseen Lastensuojelulakia (§ 25). (Räty 2007, 143).

Oman kokemukseni mukaan huoli herää usein niin, ettei vielä osaa sanoa mistä tarkalleen on huolissaan. Kun on työskennellyt pitkään lasten ja perheiden parissa, kokee yleensä määrittelemätöntä huolta jostakin lapsesta. Yleensä asioista keskusteltaessa muilla työntekijöillä on samansuuntaisia ajatuksia virinnyt mieleen. Lapsista tai vanhemmista on havaittavissa samantyyppisiä piirteitä, joita on kohdannut työuransa aikana. Omaa huolta voi arvioida vyöhykkeen avulla. Tässäkään kohdassa ei pidä unohtaa erilaisia perheitä ja kulttuureita. Lapsi on osa perhettä. Päivähoidon henkilöstö miettii lapsen parasta usein vain omasta näkökulmastaan. Kirjassa Pienet päivähoidossa (2001) Aili Helenius toteaa, että lapsi kasvaa aina jossain kokonaiskulttuurissa, josta vain harvoin voi irrottaa yksittäisiä paloja korjattavaksi, silloinkaan kun ne näyttävät hiukan oudoilta ulkopuolisista.

5 HUOLI PUHEEKSI -MENETELMÄN HISTORIA

Huoli puheeksi -menetelmän juuret ovat 1990 - luvun lopulla toteutetussa Palmuke -projektissa(palvelurakenteen muutos ja henkilöstön kehittäminen). Se tähtäsi verkostomaiseen yhteistoimintaan lasten, nuorten ja perheiden auttamisessa. Lasten ja nuorten vaikeuksien taustalla näytti olevan usein vanhempien runsas päihteiden käyttö. Henkilökunnasta tuntui vaikealta puhua näistä asioista perheiden kanssa.

Edellisessä projektissa oli luotu versio päihteitä käyttävän huoltajan puheeksiottoon, seuraavassa versiossa oli yleisempi hankalaksi koetun asian puheeksiottaminen. Varpu-projektissa (Varhainen puuttuminen) hiottiin aihetta lisää. Mukana kehittelytyössä on ollut kymmeniä psykososiaalisen työn tekijöitä eri puolilta Suomea. (Eriksson & Arnkil 2005, 3)

6 HUOLEN PUHEEKSIOTTAMISEN MENETELMÄ

HUPU-menetelmä on tarkoitettu välineeksi, kun ollaan huolissaan lapsesta tai nuoresta ja asia halutaan ottaa esille huoltajien kanssa. Hankalaa asiaa on helpompi lähestyä ja toimia samalla kunnioittavasti tarjoten samalla tukea. Reaktiot ovat asianosaisilla yllättyneitä, ja myös ensireaktiot ovat toisinaan olleet myös torjuvia. Toisaalta taas helpottuneita sekä luoneet mahdollisuuden rakentaa luottavainen suhde työntekijän ja huoltajien välille arvailujen sijaan. Huolen puheeksiottamisen – menetelmässä on mahdollisuus käyttää lomaketta.(liite 4.) Siinä voidaan asiaa lähestyä jo ennalta ennen huoltajien tapaamista sekä arvioida tilannetta jälkikäteen.

Lomakkeessa on 3 kysymyssarjaa, ja niistä ensimmäisessä pohditaan tilannetta, jossa haluaisit ymmärtää tilanteesta enemmän ja koet huolen esille ottamisen tarpeelliseksi. Toinen kysymyssarja liittyy huoltajien tapaamiseen liittyvään valmistautumiseen. Niiden tarkoituksena on saada aikaan kunnioittava ja arvostava tapa ilmaista huoli. Kolmatta kysymyssarjaa on tarkoitus käyttää tapaamisen jälkeen. (Erikson & Arnkil 2005,12 - 18.)

6.1 Taustateoria

Perinteisesti pulmatilanteissa on pyritty määrittelemään ongelma ja ratkaista se. Vastuuta on siirretty erityisasiantuntijalle tai korkeammassa asemassa olevalle työntekijälle. Tässä toimintamallissa on vaikeudeksi noussut oikean ongelman määrittely. Jokaisella asiaa tarkastelevalla taholla on oma näkökulmansa, ja se voi itsessään muodostua ongelmaksi.

Huolen puheeksiotossa asia nähdään subjektiivisena, joka työntekijällä syntyy kontaktissa ja tuntuu työntekijässä. Huolella on kaksi kohdetta: lapsen selviäminen ja omat toimintamahdollisuudet. Huoli liittyy aina tulevaisuuteen ja on subjektiivinen ennakointi suhteiden kehittymisestä ja omista toiminta mahdollisuuksista. (Eriksson & Arnkil 2005, 20 - 22.)

Taustalla huolella on aina intuitiivinen kuva niin lapsesta kuin verkoston voimavaroista. Tämän kuvan pohjalla on omat tiedot, tunteet ja velvoitteet. Toisin kuin ennen tässä menetelmässä arvostetaan työntekijän omaa tuntu-
maa. siinä on kyse työntekijän elämäkokemuksesta, työkokemuksesta sekä koulutuksesta. Puhutaan hiljaisesta tiedosta, intuitiivisesta kuvasta, äänettömästä ammattitaidosta. Omalla moraalilla on myös suuri merkitys sille, kuinka kokee lapsen tilanteen ja tarpeen puuttua siihen. Huolella on siis kyse kolmesta elementistä: kognitiivisesta, emotionaalisesta ja moraalista. (Eriksson & Arnkil 2005, 20 - 22.)

Kognitiiviseen elementtiin liittyvät kaikki vuorovaikutussuhteessa syntyvät havainnot, ajatukset, mielikuvat kuin assosiaatiotkin. Nämä pohjautuvat työntekijän koulutustaustaan, työkokemukseen ja elämänselitykseen. Lapsen tilannetta ei voi koskaan muodostaa yksin tämän elementin pohjalle. Se vaatisi, että ihminen käyttäytyisi aina ennalta odotetulla tavalla, ja pitäisi tietää, mitä heidän elämässään seuraavaksi tapahtuu. Toimimalla vain tämän pohjalta ongelma ratkaistaisiin vain miettimällä menetelmä, määrittelemällä kysymys ja toteuttamalla suunnitelma. Ennustaminen on mahdotonta, mutta ennakointi on ihmisen psyykeen tärkeä perusominaisuus. (Eriksson & Arnkil 2005, 20 - 22.)

Emotionaalisessa elementissä vuorovaikutussuhde ja tilanne luovat tietyt tunteet. Siihen vaikuttaa työntekijän lapsesta saadut signaalit. Verbaalinen kommunikatio on pieni osa siitä. Emootiossa ihminen kokoaa itselleen merkitykselliset informaatiot. Tunnekokemuksen myötä ihminen antaa niille jonkin merkityksen. Kyseessä on siis henkilökohtainen, subjektiivinen ja kontaktiin sidottu kuvan muodostaminen (Eriksson & Arnkil 2005, 20 - 22.)

Moraalisessa elementissä on kyse oikean ja väärän arvioinnista. Oman työtehtävän velvoittamasta vastuusta. Huolen astetta arvioitaessa voi työntekijä miettiä onko kyseinen huoli oman työtehtävän alaista vai siirtyykö huoli jollekin muulle. (Eriksson&Arnkil 2005, 20-22.)

6.2 Huoli on konkreettinen

Kerrottaessa perheelle tai huoltajalle huolesta on tärkeää, että asia konkretisoidaan mahdollisimman hyvin. Huolen puheeksiotossa ei ole tarkoitus puuttua vanhempien tai huoltajan ominaisuuksiin tai kykyihin vaan kertoa huolesta. Tällä keinoin vältetään toisen loukkaamiselta ja dialogisuus säilyy. Huolen puheeksiottajan on itsensäkin helpompi pohtia mahdollisia tukitoimia, kun huolestuttava asia on pilkottu pieniin osiin. Jos huoli on suuri eikä tiedä, mihin puuttuisi, niin silloin on hyvä ajatella, mikä on olennaisinta juuri siinä tilanteessa. Myös kuulijan on helpompi hahmottaa huoli, kun asiaa ei ole vain epämääräinen tai liian laaja. Myöskään kaikkea huolta ei tarvitse kertoa yhdellä kerralla vaan huolet voi jakaa eri tapaamiskerroille ja näin saa huoltajakin aikaa pohtia kuulemaansa huolta.

Jos huolena olisi työntekijällä esimerkiksi rajaton vanhemmuus, voisi huoli olla pilkottu seuraavasti:

- Lapsi saa iltaisin nukahtaa lattialle tai sohvalle, kun ei halua mennä nukkumaan
- saa karkkia ja lelun jokaisella kauppareissulla
- on vaipoissa kun ei halua mennä potalle
- ei syö kunnon ruokaa kotona, vain pizzaa ja herkkuja

(Eriksson & Arnkil 2005,22 - 25.)

Valmistautuessa puheeksi ottamiseen on hyvä kirjata ylös ne asiat joista aikoo keskustella. Silloin on helpompi miettiä jo valmiiksi kuinka puhuu ja voi sanoittaa jo osittain keskusteluaan. Tärkeää puheeksi otossa on että asiat otetaan selvästi esiin. Tarkoitus ei ole opetella hienoja sanoja vaan puheen on oltava arkikieltä ja konkreettista. Esimerkiksi päihteitä käyttävä huoltaja pohtii varmasti mielessään, tietääkö työntekijä. Työntekijä taas miettii, huomaako huol-

taja hänen tietävän asian. Tällöin vuorovaikutusta leimaa ns. salailu-
arvailurakenne, joka ei johda haluttuun lopputulokseen. (Eriksson & Arnkil
2005,22 - 25.)

6.3 Huolen vyöhykkeistö

Tämä taulukko on kehitetty Stakesin Palmuke projektissa (Eriksson & Arnkil
2000). Sen tarkoituksena on auttaa työntekijää jäsentämään omaa huoltaan ja
sen astetta. Sen avulla voi miettiä omia auttamismahdollisuuksiaan ja mahdol-
lisia lisävoimavarojen tarvetta. Sen avulla voidaan ylittää eri ammattiryhmien
välillä vallitseva ” kielimuuri ”.

Taulukko 1 on pilkottu neljään eri lokeroon, joista kolme viimeistä on vielä jaet-
tu kahdeksi erilliseksi alueeksi:

- Huoleton tilanne (1): Koetaan, että lapsella on kaikki hyvin. Hän kasvaa ja
kehittyy normaalisti. Asiat sujuvat ja tulokset ovat toivottuja
- Pienen huolen alue(2 -3): Työntekijä luottaa vielä kykyihinsä ja auttamis-
mahdollisuuksiinsa. Huolta saattaa olla toistuvastikin. Puheeksiotto tuntuu
tässä vaiheessa vielä helpolta, koska oma tuki riittää. Mahdollisuudet var-
haiseen puuttumiseen ovat hyvät.
- Harmaa vyöhyke (4 - 5): Työntekijästä tuntuu, ettei enää kykene yksin aut-
tamaan ja huoli on kasvava ja tuntuva. Huolta on voinut olla jo pitkään.
Alueena tämä on kaikista epäselvin. Lapsen tilanne on usein hahmottamat-
ta, ja ei tiedetä oikein, mitkä tahot ovat jo mukana lapsen elämässä. Työn-
tekijällä itsellään voi olla epävarma olo omista tulkinnoistaan, ja kynnys
vaikkapa lastensuojeluilmoituksen tekemiseen voi olla siksi korkea.
- Suuren huolen alue (6 - 7): Kun huoli on kasvanut suureksi, ei yleensä
enää tarvitse empiä. Työntekijä pystyy ennakoimaan, että lapsen käy huo-
nosti, jos tilanteeseen ei puututa. Kriisivyöhykkeellä on näin ollen helpompi
toimia kuin harmaalla vyöhykkeellä. (Eriksson& Arnkil 2005,25 - 27.)

Taulukko 1. Huolen vyöhykkeistö

EI HUOLTA	PIENI HUOLI		HUOLEN HARMAA VYÖHYKE		SUURI HUOLI	
1	2	3	4	5	6	7
Ei huolta lainkaan.	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva.	Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä. Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee. Mielessä toivomus lisävoimavaroista ja kontrollin lisäämisestä	Huoli tuntuva; omat voimavarat ehtymässä. Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Huolta paljon ja jatkuvasti: lapsi/huori vaarassa. Omat keinot loppumassa	Huoli erittäin suuri: lapsi/huori välittömässä vaarassa. Omat keinot lopussa. Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti

6.4 Vyöhykkeistön väärinkäyttöä

Tutkimusprofessori Tom Arnkil ja Kehittämispäällikkö Esa Eriksson Stakesilta ovat esittäneet huolensa vyöhykkeistön väärinkäytöstä. Eri työpaikoilta sosi-
aali- ja terveysalalta on kerrottu, että vyöhykkeistöä on käytetty lasten luokitte-
luun. Se on vastoin menetelmän periaatteita. Huolen vyöhykkeistön tarkoitus
on löytää oman huolen aste ja kannustaa puuttumaan huoleensa. Joissain
kunnissa on jopa annettu ohjeita luokitella lapset. Osalla kunnissa oli vää-
rinyymmärrys tullut opetushallituksen ohjeistuksen kautta ja siellä ollaan täs-
mennetty ohjeistusta. Tässä menettelyssä on rikottu myös lakia, sillä ilman
asiakkaan suostumista ei minkäänlaisia rekistereitä ole lupa tehdä. Kyse on
räikeästä laittomasta toiminnasta. Joissain paikoissa vanhemmat ovat nosta-
neet asian esille ja tästä Arnkil ja Eriksson ovat vain hyvillään. He tekisivät
varmasti itse samoin. (Dialogi, 2008 / 08, 20 - 21.)

7 VERKOSTOYHTEISTYÖ

Moniammatillinen yhteistyö on usein edellytyksenä kun haetaan ratkaisuja tai menettelytapoja perhettä koskevissa ongelmissa. Silloin kun eri alojen osaajat yhdistävät tietonsa kyetään hyödyntämään asiantuntemista. Hyvin toimivaa työryhmää kutsutaan tiimiksi. Tämän toiminnan tavoitteena on, että se muodostaa toiminnallisen systeemisen kokonaisuuden (Huhtanen 2004,85.)

Varhaisen puuttumisen tarkoituksena on pyrkiä ehkäisemään riskejä, jotka vaarantavat lapsen ja perheen hyvinvoinnin. Usein tarvitaan moniammatillista yhteistyötä ja osaamista. Näin lapsi saa oikeanlaista tarvitsemaansa tukea. Tuen tarve voi liittyä lapsen kehitykseen, toimintakykyyn tai muutoksiin lapsen elinympäristössä. (Huhtanen 2004, 189-190.) Moniammatillisessa yhteistyössä korostuu viisi kohtaa: asiakaslähtöisyys, tiedon ja eri näkökulmien kokoaminen yhteen, vuorovaikutustietoinen yhteistyö, rajojen ylitykset ja verkostojen huomioiminen. (Isoherranen 2005,14.)

Dialoginen verkostotyö

Dialogista on tullut käsite, jota käytetään kehittämään yhteistyötä niin verkostoissa kuin eri elämänalueillakin. Dialogi eroaa keskustelusta siinä, että tavoitteena on tutkia asiaa yhdessä. Keskustelussa asiaa pohditaan eri näkökulmista. Dialogissa tavoitteena on pohtia asiaa rinnakkain, valmiina kuuntelemaan ja kunnioittamaan toista. Dialogissa tärkeää on odotus, ratkaisu ei synny hetkessä sekä avoimuus, oma mielipide tulee saada julki. Näiden toteutuessa syntyy kokonaiskuva yksilöiden tiedoista yhteisölliseen tietoon ja rakentuu jaettu ymmärrys. (Isoherranen 2005, 25 - 26.)

Huolen puheeksi otto on yksi dialoginen verkostomenetelmä. THL:än verkkosivulla (Verkostomenetelmät, Stakes) dialogisia verkostomenetelmiä määritellään seuraavasti; *Dialogisten verkostomenetelmien avulla etsitään ja yhdistetään eri palvelusektoreiden työntekijöiden sekä asiakkaan ja hänen läheisverkostojensa voimavaroja. Menetelmät ovat asiakaslähtöisiä; asiakkaan kuulluksi tuleminen varmistetaan, voimavara- ja ratkaisukeskeisiä sekä myönteiseen vuoropuheluun kannusta-*

via. Dialogiset verkostoihin suuntautuvat toimintatavat haastavat sekä perinteisen työntekijäkeskeisen työtavan että työntekijän ja asiakkaan työskentelysuhteen. Dialoginen verkostotyö merkitsee avointa yhteistyötä, jossa toteutuu verkoston tasavertainen kohtaaminen ja vuoropuhelu.

8 KASVATUSKUMPPANUUS

Varhaiskasvatussuunnitelmassa kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan varhaiskasvatuksessa sitä, että päiväkodin henkilöstö ja lapsen vanhemmat sitoutuvat toimimaan yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Sen edellytyksenä on keskinäinen luottamus, tasavertaisuus ja toisen kunnioittaminen. Ensisijaisesti vanhemmat ovat lapsensa kasvattajia ja heillä on siihen oikeus ja vastuu sekä tuntemus omasta lapsestaan. Työntekijöillä on taas antaa oma ammatillinen osaamisensa sekä vastuu kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisuuden toteutumiseen. Kasvatuskumppanuus lähtee lapsen tarpeista ja tavoitteena on lapsen edun toteutuminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 29.)

Vanhemmilla tulee olla oikeus osallistua kaikkiin omaa lasta koskeviin kasvatuskeskusteluihin sekä olla osallisena kun lapsesta tehdään lapsikohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Vanhemmilla tulisi myös olla mahdollisuus vaikuttaa kunnan ja varhaiskasvatus yksikön tekemään Vasun sisältöön ja arvioinnin perusteisiin (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 20 - 31.)

Aila Tiilikan tekemässä tutkimuksessa *Äitien kasvatuskäsityksiä ja arviointeja hyvästä päiväkotikasvatuksesta* (2005) nousivat tärkeiksi elementeiksi päivittäinen keskustelu erityisesti lasta koskevat kasvatuskeskustelut, joissa henkilökunnan ammattitaito ja luottavainen sekä avoin ilmapiiri olivat menetelmiä, jotka tukevat ja tuottavat haastateltujen mukaan osallisuutta ja vastavuoroisuutta. Nämä olivat myös niitä elementtejä, joista kumppanuuden katsottiin syntyvän. Kun ilmapiiri on ollut edellä mainitun kaltainen, on kriisitilanteidenkin hoitaminen tuntunut äideistä kumppanuuskokemuksilta. Vastaavasti jos tiedonsaanti on ollut heikkoa tai vanhempia ja heidän päätöksiään ei ole kuunneltu ja kunnioitettu, ovat kokemukset olleet negatiivisia. Nämä kokemukset

ovat heikentäneet kumppanuuden ja yhteistyön kokemuksia. Kaikkiaan kokemukset oman vanhemmuuden rakentumisesta ovat yhteistyösuhteessa oleellisia. Se, mitä vanhemmat ajattelevat kasvatuksesta on pohjana keskusteluille, joiden tavoitteina ovat lapsen hyvän kasvatuksen määrittely vanhempien ja henkilökunnan yhteistyönä päivähoitossa. Yhteistyö edistyisi ja tehostuisi, jos henkilöstö tuntisi näitä käsityksiä. Riittävän tiedon saaminen koettiin myös vahvasti vaikuttavaksi tekijäksi kasvatuskumppanuuden syntymiselle kuten myös myönteinen tunneside päiväkotiin ja päätösvalta lapsensa asioihin ja kasvatustilanteisiin. (Tiilikka 2005, 181.)

Kasvatuskumppanuuden käytännön toteutus

Parhaimmillaan päiväkodin ja vanhempien välinen kanssakäyminen on arkista luontevaa kanssakäymistä. Tavallisimmillaan se tarkoittaa lapsen tulo- ja hakutilanteissa olevia keskusteluja sekä kirjallisia viestejä, puhelimitse tapahtuvia keskusteluja juhlia sekä vanhempainiltoja. Myös retkille osallistuminen on monissa päiväkodeissa luontevaa yhteistyötä perheiden kanssa. (Rantala 2002, 57.)

Jotta kasvatuskumppanuus toteutuisi siten kuinka se on ajateltu toimivan, kuuluisi vanhempien olla siinä aktiivisia ja osallistuvia lapsensa kasvatukseen ja päiväkodin arkeen. Perusajatuksena olisikin löytää sellaisia keinoja, joilla vanhemmat aktivoituisivat ja osallistuisivat yhteistyöhön ja viestintään. Vanhempien roolin jäädessä passiiviseksi ei kasvatuskumppanuus toteudu. (Kaskela - Kekkonen 2005, 17 - 18.)

Kasvatuskumppanuuden yhtenä tavoitteena onkin eri tavoin edistää vanhempien keskinäistä yhteistyötä. Päiväkoti voi tukea vanhempien osallisuutta luomalla kanavia, joiden avulla vanhemmat voivat vaikuttaa päivähoiton kehittämiseen. Päiväkodissa voidaan esimerkiksi perustaa vanhempainneuvostoja, joihin kuuluu myös henkilökuntaa. (Varhaiskasvatustyöryhmän muistio 1999, 24 -25, 29.) Vertaisryhmien avulla vanhempien keskinäinen vuorovaikutus lisääntyy.

9 VARHAINEN TUKI

Yleensä varhainen tuki liitetään vahvasti erityispäivähoitoon. Nyky-yhteiskunnassa niiden lasten määrä on lisääntynyt ja moninaistunut, sen kohdalla on vaikea vetää tavallisen ja erityisen rajaa. Näin ollen erityisen irrottaminen on toimimaton käytäntö, kun lasta halutaan tukea. Tuen tarve liittyy yhä useammin lapsen elämäntilanteisiin, jotka eivät edes ole lääketieteellisesti diagnoitavissa. Myös näkemykset ovat muuttuneet siitä, miten lasta tulisi päivähoitossa tukea. Varhaiseen tukeen liittyy ennaltaehkäisevä, lapsen kasvun ja kehityksen riskitekijöiden tunnistamiseen liittyvä näkökulma. Jotta varhainen tuki tulisi havaittua, tulee lapsen kehitys tuntea hyvin. On erotettava, mitkä tilanteet edellyttävät puuttumista, mitkä taas ovat lapsen kehitykseen luonnostaan kuuluvia pulmia, jotka eivät edellytä puuttumista. Kaikkein tärkeintä on kuitenkin puuttumisen ja tuen muoto. Oleellista siinä on lasta ja perhettä kunnioittava tapa. Avoimuus tulee näkyä myös arvioinnissa. (Heinämäki, 2006,8 - 9.)

10 HUOLEN PUHEEKSIOTTOON LIITTYVIÄ HANKKEITA

Huoli puheeksi – teot tueksi -hanke

Huoli puheeksi - teot tueksi -hanke (1.10.2003 - 31.3.2006) keskittyi varhaiseen tukemiseen. Hanke toteutettiin koko Kymenlaakson maakunnan alueella ja se ennakoiki osaamisklinikan laajenemista koko Kaakkois-Suomeen. Osaamisklinikan kokonaisuudessa hankkeella tavoiteltiin ehkäisevän lastensuojelun kehittämistä sekä toimijoiden roolin selkeytymistä varhaisessa tukemisessa sekä ehkäisevän lastensuojelun ja avohuollon tuen välisellä rajapinnalla. Huoli puheeksi - teot tueksi -hankkeen päätavoitteena oli parantaa työntekijöiden kykyä ja mahdollisuutta auttaa lasta silloin, kun työntekijällä on herännyt lasta koskeva huoli. Toimenpiteet kohdennettiin perus- ja erityispalveluissa

työntekijöihin, jotka kohtaavat lapsia ja perheitä päivittäisessä työssään, kuten esimerkiksi päivähoidon, koulun, kotipalvelun ja perhetyön työntekijät.

Huoli puheeksi - teot tueksi -kehittämistyö pohjautui osaksi Palmuke projektissa kehitettyihin voimavarakeskeisiin, asiakkaan kuulemista ja vuoropuhelua korostaviin menetelmiin ja yhteistyörakenteisiin. Hankkeessa käytettiin subjektiivisen huolen vyöhykkeiden kartoittamista ja kehitettiin hyviä käytäntöjä eri vyöhykkeille

Kaakkois-Suomen kuntien sosiaalitoimesta/perusturvasta vastaaville viranhaltijoille lähetettiin elokuussa 2009 kysely verkostotyön menetelmistä, niiden tuntemisesta ja käytöstä sekä koulutustarpeesta. He lähettivät kyselyn alaisilleen. Kyselyyn vastasi 50 henkilöä.

Huolen puheeksiottoa oli käytetty pääasiallisesti lastensuojelutilanteissa ja varhaiskasvatuksen puolella. Vastanneiden joukossa oli myös huolen puheeksioton kouluttajia. Menetelmä koettiin hyväksi niissä tilanteissa, joissa huoli oli riittävän pieni tai sijaitsi harmaan vyöhykkeen alueella. Kyselyyn vastanneiden mielestä huolen puheeksioton avulla voidaan konkretisoida vanhemmille miksi ja miten lapsen tilanteesta ollaan huolissaan. Se koettiin myös työskentelyä helpottavaksi välineeksi tilanteissa, joissa työntekijä mietti edeltä käsin tulevan asian puheeksiottoa. Huolen puheeksioton koettiin helpottavan työntekijäverkoston osaamisen hyödyntämistä ja oman työtaakan jakamista. (Socom)

Varhaisen havaitsemisen ja puuttumisen hanke

Nurmijärvellä keväällä 2003

Tämä hankkeen avulla toteutettiin peruspalveluihin varhaisen puuttumisen toimintamalli. Nurmijärven kunnalla oli strategiset linjaukset syrjäytymistä vastaan sekä tavoitteisiin tukea vanhemmuutta, verkostoitumista ja yhteisöllisyyttä. Hanke sai rahoitusta valtiolta ja sitä toteutettiin neuvoloissa, päivähoidossa ja kouluissa.

Hankkeen tavoitteena oli tehostaa moniammatillista verkostoyhteistyötä sekä kehittää ja ottaa käyttöön uusia työmuotoja, kuten huolen puheeksi ottamista

ja verkostokokouksia tulevaisuudenmuistelu-menetelmällä. Varhaisen puuttumisen toimintamallia levitettiin muun muassa Huoli puheeksi - koulutuksissa, joihin osallistui lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskenteleviä työntekijöitä.

Nurmijärvellä Huoli puheeksi koulutuksen oli vuoteen 2003 mennessä käynyt 900 työntekijää. Kouluttautuneet pitivät koulutusta hyvänä. He kokivat saaneensa uusia työvälineitä viedä ongelmatilanteita eteenpäin. He saivat vaihtaa kokemuksia ja loivat yhteisiä toimintatapoja.

Nurmijärven mallissa dialogiset asiakaspalaverit ovat keskeinen osa. On huomattu, että moniammatillisissa palavereissa ammattiryhmät keskustelelee innokkaasti ja perhe jää kuuntelijan osaan. Verkostokonsultti on palavereissa mukana ja huolehtii, että puhuminen ja kuunteleminen erotetaan toisistaan. Kokemukset ovat olleet perheistä ja lapsista sekä nuorista positiivisia. He ovat kokeneet tullessa kuulluiksi eikä syyllisiä ole etsitty. (Nurmijärvi.)

11 TUTKIMUS

11.1 Tutkimuksen rajaus

Rajasin tutkimuksen niihin Kouvolan kaupungin työntekijöihin, jotka ovat käyneet Huoli puheeksi -koulutuksen. Mukaan otettiin niin vakituiset kuin määräaikaisetkin työntekijät. Tiedot koulutuksen käyneistä keräsin päiväkotien johtajilta. Päiväkodeille lähettämissäni saatekirjeissä muistutin kyselyn koskevan koulutuksen käyneitä. (liite3)

Tutkimuksessa keskitytään työntekijän näkökulmaan. Perheen ja lapsen näkökulma jätetään tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Muuten aineistoa tulisi liikaa ja sen käsittely olisi hankalaa. Näistä näkökulmista saisi omat tutkimukset.

11.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimustehtävä on rajattu kahteen selkeään tutkimuskysymyksen, jotka ovat:

Kuinka Huoli puheeksi -koulutus näkyy arjen kasvatustyössä?

Onko Huoli puheeksi -menetelmä ollut hyödyllinen väline työssä?

Ensimmäisellä kysymyksellä pyritään selvittämään, onko kyseinen koulutus tullut mukaan työhön vai onko se jäänyt hyödyntämättä. Tieto antaa Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuksen organisaatiolle arvokasta tietoa koulutukseen käyttämänsä rahan ja ajan hyödyistä. Myös siihen etsitään vastausta ovatko päivähoiton työntekijät valinneet vain joitakin menetelmän osa-alueita työhönsä.

Toisella kysymyksellä pyritään selvittämään, onko koulutus koettu sellaisiksi, että se on ollut helppo ottaa työvälineiksi, ja onko siitä ollut apua omassa työssä. Tämä antaa tietoa koulutuksen tuomasta hyödyistä kaupungin varhaiskasvatukselle.

Tutkimuksen pääkysymyksiä tarkastelua helpottamaan on luoto alaongelmia, joilla saadaan vastauksia varsinaisiin tutkimuskysymyksiin. Alakysymykset ensimmäiseen pääongelmaan ovat: Jos koulutusta ei ole otettu käyttöön, niin miksi ei olla? Koetaanko kyseinen koulutus tärkeinä? Mitä parannettavaa koulutuksessa olisi? Kaivataanko jatko- tai lisäkoulutusta? Menetelmien käyttöönottoon liittyvään kysymykseen alakysymykset ovat: Mikä on toiminut kyseisessä menetelmässä tai tavassa toimia? Onko huolta ollut helpompi ottaa puheeksi käytyään koulutuksen? Mitä välineitä käytetään (vyöhykkeistö, ennakointilomake)?

11.3 Tiedonhankintamenetelmät

Taustatietoa tutkimukseen hain kirjallisuudesta ja aiemmista tutkimuksista. Itse tutkimukseen tietoa hankin kyselylomakkeiden avulla. Valitsin kyselylomakkeet, koska se mahdollisti laajan otoksen koulutuksen käyneistä. Toisena vaihtoehtona mietin teemahaastattelua, mutta siitä saatu tieto olisi jäänyt mielestäni suppeammaksi. Tieteellinen tutkimus voi olla laadullinen tai määrällinen. Tutkimuksen onnistumisen kannalta on järkevää valita toinen näistä päämetodologiaksi. Valitsin päämetodologiakseni kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen. Tällainen kysely tuottaa myös kvalitatiivista eli laadullista tietoa.

Kvantitatiivinen tutkimus

Kyselytutkimus mahdollistaa laajan tutkimusaineiston keruun, ja huolella suunniteltujen kyselylomakkeiden tarjoama tieto on helposti luettavissa. Tiedon tulkinta voi kuitenkin olla ongelmallisempaa, sillä ei tiedetä kuinka paneutuen kyselyyn on vastattu (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007 189 - 191.) Kysely onkin hyvä menetelmä juuri tähän tutkimukseen, sillä se mahdollistaa mahdollisimman laajan otoksen. Määrällinen tutkimus perustuu mittaamiseen (Vilkkä 2005, 73). Yleensä aineistoa kerätään standardoiduilla tutkimuslomakkeilla. Tulokset voidaan havainnollistaa taulukoin, kuvioin ja asioita kuvataan numeeristen suureiden avulla. (Heikkilä 2004,16.)

Jotta tutkimuksen tulokset olisivat luotettavia, pitää sille asettaa täsmälliset tavoitteet, vastausprosentin tulee olla riittävän suuri ja otoksen kattava. Tällöin tutkimuksen validi eli pätevyys vaatimukset toteutuvat. Jos otos olisi liian pieni tuloksien reliabiliteetti eli luotettavuus kärsii. (Heikkilä 2004, 29 - 31.)

Kvalitatiivinen tutkimus

Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus perustuu todellisen elämän kuvaamiseen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 152). Se soveltuu myös sosiaalisten ongelmien tutkimiseen ja toiminnan kehittämiseen. Sen avulla löydetään

usein myös aiheita jatkotutkimuksille. (Heikkilä 2004, 16.) Tässä minun tekemässä tutkimuksessa avoimilla kysymyksillä saadaan laadullista tietoa koulutuksen hyödyistä sekä mahdollisista kehittämistarpeista.

Analyysimenetelmät

Tietynlaisten ongelmien ratkaisemiseen on mielekästä ja luontevaa valita tietynlaiset analyysimenetelmät. Vaikka analyysimenetelmät ovat tutkimuksen menetelmällisiä valintoja, niihin liittyy kuitenkin myös teoreettisia lähtökohtaoletuksia. Nämä lähtökohtaoletukset noudattavat tieteenfilosofisiin suuntauksiin kytkeytyviä tiedon tuottamisen teorioita. Analyysimenetelmien perusjaotteluna voidaan pitää jakoa määrälliseen ja laadulliseen analyysiin. Määrällisessä analyysissä on tavanomaista, että tutkimusaineistoa kuvataan tilastollisesti ja havainnollistetaan graafisesti. Tilastollisella analyysillä voidaan todeta aineistosta esimerkiksi ilmiöiden määriä, yleisyyttä, jakautumista ja jäsentymistä luokkiin. (Kurssi- ja materiaaliPLONE Koppa.)

11.4 Kohderyhmä ja otos

Tutkimukseen valittava kohderyhmä voidaan tehdä satunnaisella tai ei-satunnaisella otannalla. Jossain tapauksissa tutkimus toteutetaan koko perusjoukolla, jolloin ei ole otantaa, vaan kyse on kokonaistutkimuksesta. (Metsämuuronen 2001,37.)

Tässä tutkimuksessa kohderyhmään kuuluvat henkilöt työskentelevät Pohjoiskymenlaakson entisten kuntien alueilla (Kuusankoski, Kouvola, Elimäki, Anjalankoski, Valkeala, Jaala). Tällä hetkellä nämä kunnat ovat yhdistyneet yhdeksi suureksi kaupungiksi Kouvola. Tutkimuksella saavutetaan kattava käsitys eri alueiden koulutustasosta kyseisen koulutuksen osalta ja se auttaa tulevia koulutuksia suunniteltaessa. Otoksessa ovat kaikki Kouvolan alueen päiväkodit. Kouvolan kaupungin alueella on kaikkiaan 41 päiväkotia. Näin kyseessä on kokonaistutkimus, joka kattaa kaikki koulutuksen käyneet. Lähetin kyselyn päiväkotien johtajille, jossa toivoin heidän kertovan minulle, kuinka moni olisi

Huoli puheeksi -koulutuksen käynyt. Osa johtajista vastasi heti, osa uuden kyselyn myötä ja osa jätti vastaamatta kokonaan. Vastauksia tuli kaiken kaikkiaan 31 päiväkodista. Niihin päiväkoteihin (10 kpl), joista vastausta ei tullut, lähetin päiväkodin kokoon suhteutetun määrän kyselylomakkeita ja saatekirjeen, jossa pyysin jakamaan kyselyn koulutuksen käyneille työntekijöille.

11.5 Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen aihe nousi omasta kiinnostuksesta kyseistä menetelmää kohtaan. Itsekin kyseisen koulutuksen käyneenä halusin selvittää, kuinka paljon se on käytössä Kouvolan alueella. Toinen syy oli halu tietää, käytetäänkö huolen vyöhykkeistöä täällä Kouvolan alueella lapsien ”lokeroimiseen”. Koulutus on myös linjassa Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuksen painotuksiin. Kasvatuskumppanuus ja Varhainen Vuorovaikutus (VaVu), joihin Kouvolan kaupungin työntekijät parhaillaan kouluttautuvat. Nämä koulutukset pitävät sisällään myös varhaisen puuttumisen ja huolen puheeksioton. Tutkimus toteutettiin yhteistyössä Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa. Yhteyshenkilönä oli varhaiskasvatuspäällikkö Helena Kuusisto. Tutkimuslupa anottiin hänen kauttaan, anomus liitteenä (liite 1). Lupa myönnettiin 13. 4 2010. Kyselyt työstin kotona ja lähetin arvioitavaksi ohjaavalle opettajalleni Merja Hautalaiselle sekä Varhaiskasvatuspäällikkö Helena Kuusistolle. Lähetin sähköpostitse kyselyn kaikkiin päiväkoteihin, jossa tiedustelin kouluttautuneiden määrää. Kyselyt jaettiin päiväkoteihin keväällä 2010 (liite 4).

12 TULOKSET

Taustatietoja kyselyyn vastanneista

Kouvolan kaupungin päiväkotihenkilöstölle jaettuja kyselylomakkeita palautui takaisin yhteensä 79 kappaletta. Kyselyitä lähetettiin työntekijöille 118 kappaletta. Vastausprosentiksi muodostui 67 % . Vastausprosentti on riittävän suuri

tehdäkseen tutkimuksesta luotettavan. Kaikki kyselyyn osallistuneen henkilöt olivat naisia.

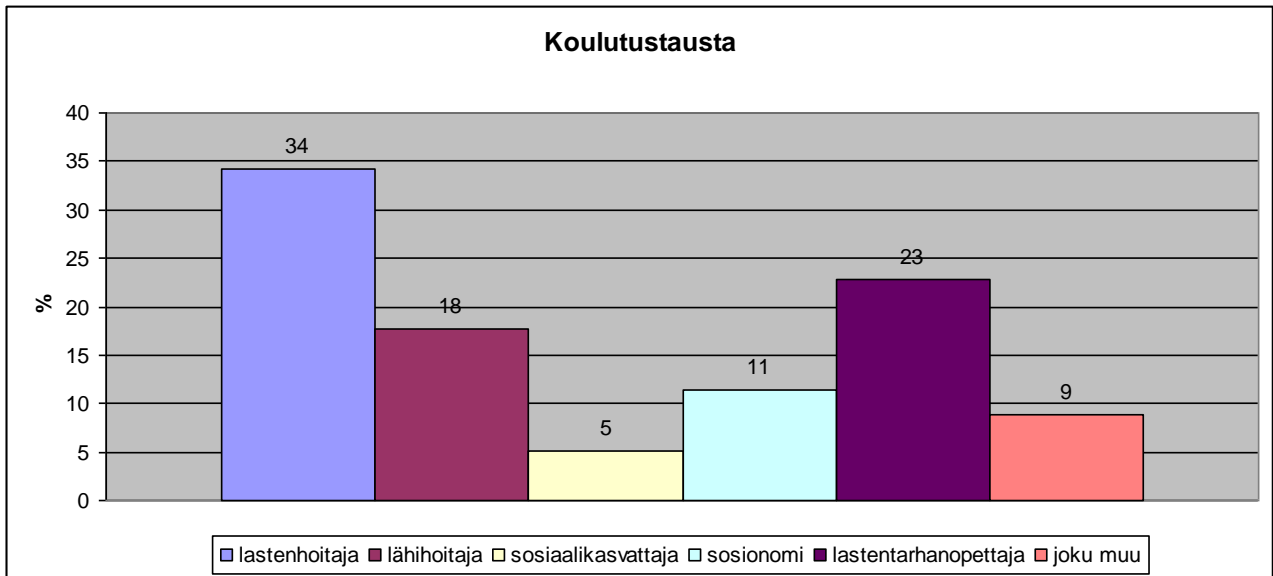
Kyselyssä kartoitettiin työntekijöiden ikää sekä työvuosia. Näiden tietojen avulla pystyin ristiintaulukoimaan niiden vaikutusta koulutuksen hyötyyn. Vastaajista yksikään ei ollut alle 20-vuotias. Suurin vastaajien määrä oli 40 - 50-vuotiaita eli 43 %, 50 - 60-vuotiaita oli 25 %, 30 - 40-vuotiaita oli 18 %, 20 - 30-vuotiaita oli 12 % ja yli 60-vuotiaita oli yksi henkilö eli 1%. Vastaajista 47 %:lla oli yli 20 vuotta työkokemusta.

Taulukko 2. Työkokemus

Työvuodet	Vastaajien määrä	Prosenttiosuus
0 - 1	2	3
1 - 5	7	9
5 - 10	10	13
10 - 15	13	16
15 - 20	10	13
yli 20	37	47

Vastaajista suurin osa on jo pidempään työskennelleitä. Pohdinkin, onko syyinä nuorempien vähäinen kouluttautumistaso vai halu vastata kysymyksiin. Kyselyssä ilmeni, ettei nuoremmilla työntekijöillä ole vakituista työpaikkaa niin usein kuin kauemmin työssä olleilla. Yhtä vastaajaa lukuun ottamatta määräaikaiset työntekijät (12) hlö olivat nuoria sosionomeja tai lastentarhanopettajia. Se on varmasti yksi syy kouluttamattomuuteen. Koulutusrahat ohjautuvat pääsääntöisesti vakituksessa työsuhteessa oleville. Toisaalta aivan lähivuosina ei ole ollut Huolen puhekeskustelu -koulutuksia tarjolla Kouvolan kaupungin päivähoidon työntekijöille. Tästä voisi päätellä, että nuoremmat työntekijät eivät ole näin ollen vielä mahdollisesti olleet kaupungin työntekijöinä koulutuksia järjestettäessä. Kysymyslomakkeisiin vastanneet vastavalmistuneet sosionomit olivat käyneet koulutuksen sosionomi (AMK) koulutuksensa yhteydessä.

Koulutustaustaltaan vastaajista suurimman ryhmän muodostivat lastenhoitajat. Heitä vastaajista oli 34 %. Lastentarhanopettajan koulutuksen käyneitä vastaajista oli 23 %, lähihoitajia 18 %, sosionomeja oli 11 %, sosiaalikasvattajia vastaajista oli 5 %. Muita kuten johtajia tai avustajia oli 9 %.

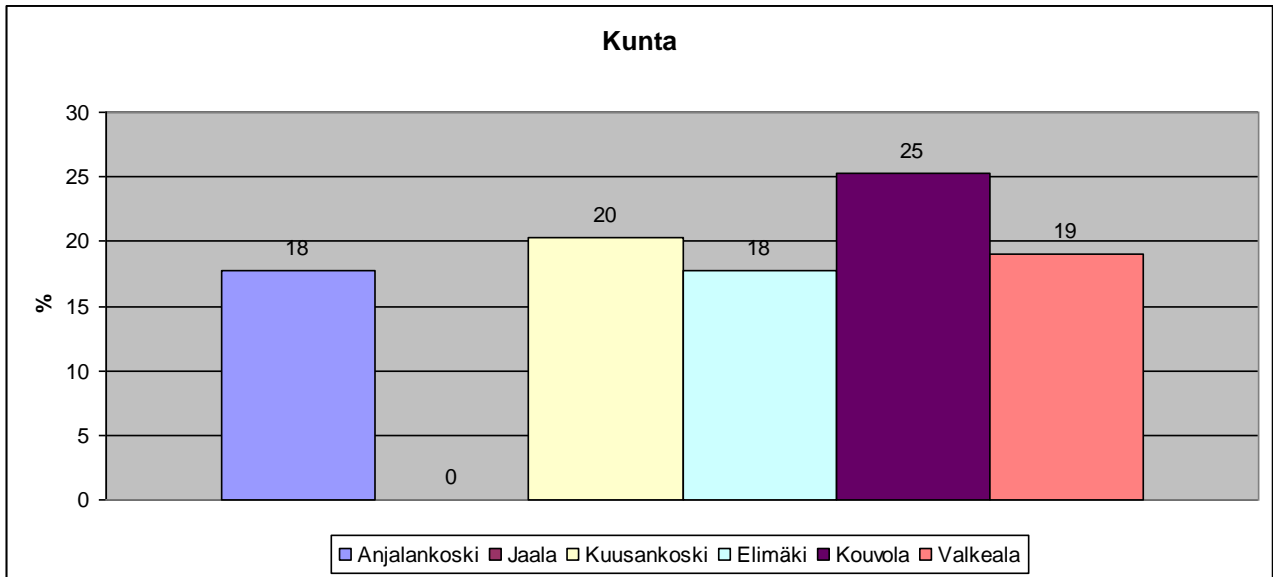
Kuva 1. Koulutustausta

Lisäksi halusin selvittää, vaikuttiko työntekijän koulutustausta työtapa muutokseen. Vastaajista yli puolet eli 52 % toimii lastenhoitajan tehtävissä ja vastaavasti 39% lastentarhanopettajan tehtävissä. Seuraavassa taulukossa on verrattu koulutustausta työtapojen muutokseen.

Taulukko 3. Työtapojen muutos

	ei lainkaan/ vähän	kohtalaisesti	paljon	erittäin paljon
Lastenhoitajan tehtävät	8/ 15	18	6	2
Lastentarhanopettajan tehtävät	0/15	11	4	-

Kyselyssä kartoitettiin myös sitä, mihin entisen kunnan alueeseen vastaaja kuuluu. Tällä kysymyksellä oli tarkoitus löytää alueellisia eroja koulutusmäärissä. Kyselyn mukaan eniten kouluttautuneita olisi vanhan Kouvolan alueella 25 %. Kuusankoskella vastaajista työskenteli 20 %, Valkealassa 19 %, Anjalankoskella 17 %, Elimäellä 17 %. Jaalasta ei tullut yhtään vastausta.

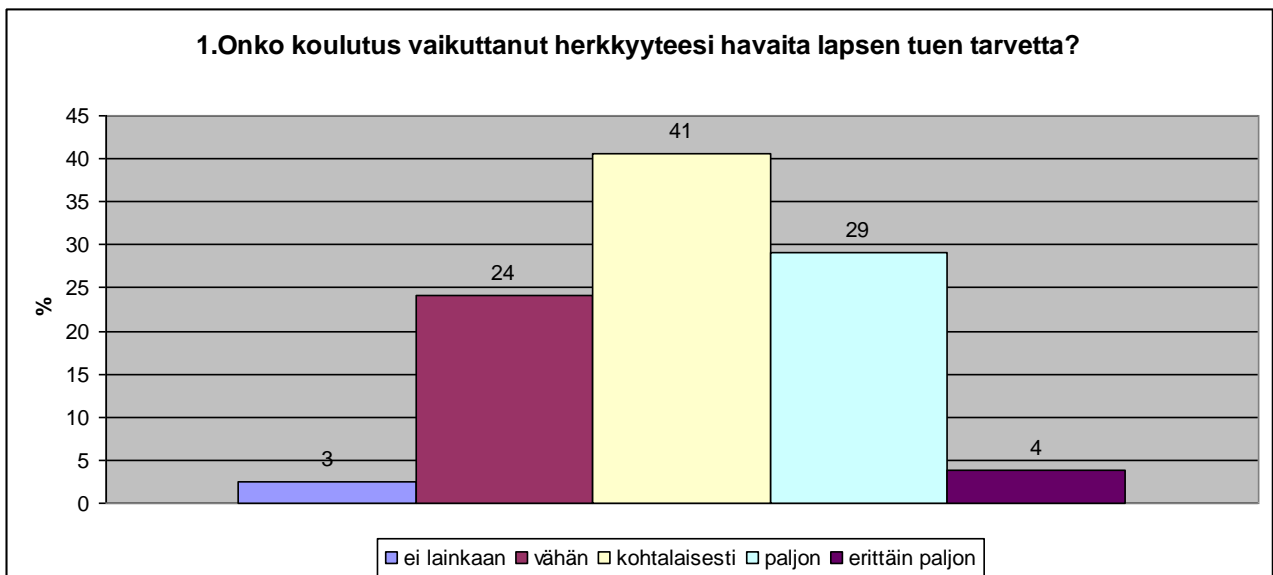
Kuva 2. Asuinkunta

Vaikka vastaajista suurin prosenttiosuus tuli vanhan Kouvolan alueelta on hyvin tärkeää huomioida, että päiväkotia on vähemmän muissa kunnissa. Elimäellä on 6 päiväkotia, Anjalankoskella on 5 päiväkotia, Valkealassa on 7 päiväkotia. Kuusankoskella on yksi vähemmän kuin Kouvolassa eli 10 päiväkotia. Vanhassa Kouvolassa on 11 päiväkotia. Näin ollen näyttäisi siltä, että eri alueilla on eroja kouluttautumismäärissä suhteessa päivähoidon työntekijämääriin kullakin alueella. Entisissä kunnissa on painotettu eri asioihin. Vanhassa Kouvolassa oli pyritty kouluttamaan koko henkilöstö VaVuun (Varhaiseen vuorovaikutukseen). Tämä kouluttautuminen jatkuu edelleen koskien koko uutta Kouvola. Jaalan alueelta ei tullut yhtään vastausta, mikä voisi kertoa siitä, ettei kyseistä koulutusta ole siellä työskenteleville koskaan järjestettykään.

13 KOULUTUKSEN VAIKUTTAUVUUS

13.1 Herkkyyteen havaita lapsen tuen tarve

Kyselyssä selvitettiin kuinka paljon koulutus on muuttanut työntekijän herkkyyttä havaita lapsen tuen tarvetta. Vastaajista 32 koki saaneensa kohtalaisesti lisää herkkyyttä havaitsemiseen. 23 taas koki saaneensa paljon lisää herkkyyttä kun taas vain vähän koki 19 vastaajista. 3 valitsi vaihtoehdon erittäin paljon ja 2 vastaajaa ei kokenut saaneensa lainkaan lisää herkkyyttä työhönsä.

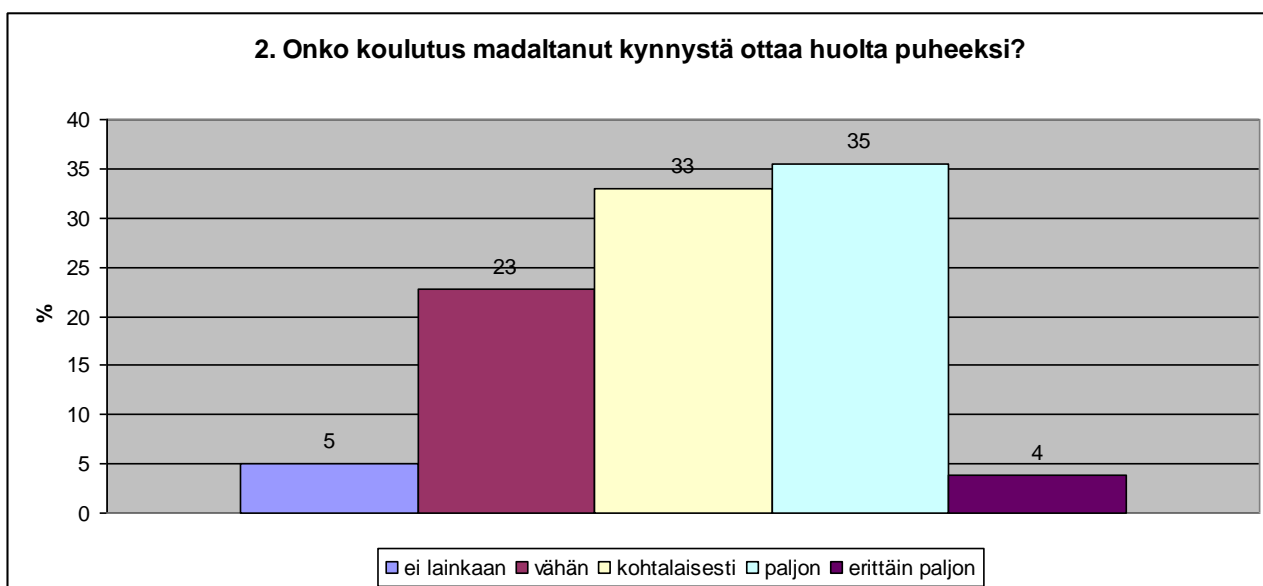
Kuva 3. Herkkyyden muuttuminen

13.2 Kynnukseen ottaa huoli puheeksi

28 vastaajaa koki koulutuksen madaltaneen paljon kynnystä ottaa huoli puheeksi, kohtalaisesti näin koki taas 26 vastaajaa. 18 henkilöä koki huolen puheeksioton kynnysen madaltuneen vähän. 4:n vastaajan mielestä koulutus ei ollut vaikuttanut heidän kynnukseensä mitenkään ja 3 koki hyötynensä erittäin paljon koulutuksesta.

Vastauksista voi siis päätellä, että koulutus on lähes kaikkien vastaajien mielestä (97 %) vaikuttanut tapaansa toimia, kun huomaa huolen lapsesta.

Avoimessa kysymyksessä kysyttiin, kenen kanssa työntekijä ottaa huolen puheeksi. Suurin osa vastaajista kertoi oman tiimin jäsenet ensimmäiseksi. Tämän jälkeen huoli kerrottiin perheelle. Muutamissa vastauksissa työntekijä oli yhteyksissä omaan esimieheensä ja hän taas kertoi asiasta perheelle. Tässä oli kyseessä ilmeisesti jonkun päiväkodin oma käytäntö, jossa huolet tuodaan perheen tietoon johtajan kautta. Kysymys oli tarkoituksella avoin, jottei vastaaja johdateltaisi mihinkään tiettyyn suuntaan.

Kuva 4. Kynnyksen madaltuminen

13.3 Huolen vyöhykkeistön käyttö

Kyselyssä kartoitettiin kuinka paljon huolen vyöhykkeistö on käytössä omaa huolta tarkasteltaessa. 71 % ilmoitti, ettei käytä vyöhykkeistöä työssään. Tarkentavalla avoimella kysymyksellä selvitettiin, miten vyöhykkeistöä käytettiin. Valtaosalla vastaajista vyöhykkeistö oli käytössä omaa huolta kartoittaessa. Mihin alueeseen oma huoli sijoittuu. Työtovereiden kesken saatettiin vertailla minkälaiseksi kukin koki huolensa kyseisen lapsen tilanteesta. Vyöhykkeistön avulla voi vanhempien kanssa käydä keskustelua huolesta ja sen tasosta. Muutamasta vastauksesta nousi lapsen luokittelu vyöhykkeistölle.

Tutkimusprofessori Tom Arnkil ja kehittämispäällikkö Esa Ersson Stakesilta ovat olleet huolissaan, että lapsia luokitellaan huolen vyöhykkeistölle. Näyttäisi siis siltä, ettei vyöhykkeistöä käytettäisiin väärin täällä Pohjois- Kymenlaaksoissa muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta.

Henkilöstö kuvasi vyöhykkeistön käyttöä mm. näin:

- ”Huolen vyöhykkeet hyvin selkeästi avattu, asiat esillä, Voi tiimissä pohtia millainen huoli on kyseessä ja miten edetä”
- Ajatustasolla, onko huoleen syytä. Kriteeristöä voin joskus vertailla rajatapauksissa”

Huolen puheeksioton ennakoitilomaketta ilmoitti käyttävänsä 33 % vastaajista ennen kun he puhuvat huolestaan vanhemmille.

13.4 Työtapojen muuttuminen

Kysyttäessä kuinka paljon koulutus on muuttanut työtapoja tuli vastauksia eniten kohtaan vähän eli 38 %, kohtalaisesti koki muuttumista tapahtuneen 35 %, 13% ei kokenut muuttaneensa työtapojaan millään lailla, 11 %:lla työtapoissa oli nähtävissä paljon muutosta ja 3 % vastaajista koki saaneensa koulutuksesta erittäin paljon uutta tapaa tehdä työtä. Vastaajista 44 eli % kertoi tarkentavalla vastauksella, kuinka koulutus on muuttanut heidän työtapojaan toimia. Vastauksissa nousi selkeästi kaksi teemaa: Koettiin, että huoli on paljon helpompi ottaa puheeksi vanhempien kanssa, koulutus on tuonut välineitä avata keskustelua sekä ennakoida tai sanoittaa puheeksiottotilannetta. Toiseksi työtavan muutokseksi vastaajat kertoivat herkkyyden ja aiempaa varhaisemman puuttumisen lapsen tilanteeseen. Avoimissa kysymyksissä henkilöstö kuvasi muuttuneita työtapojaan seuraavasti:

- ” Rohkeutta tarttua asioihin on tullut lisää”
- ” Olen aina tarkkaillut lapsia. Nyt vain puheeksiotto vanhempien kanssa helpompaa”
- ” Seuraan lapsia paljon tarkemmin ja olen tuntosarvet pystyssä”

- ” Huolen vyöhykkeet antaneet lisävahvistusta ja tietoa olla antennit koholla”

Ristiintaulukoinnilla halusin selvittää, vaikuttiko työntekijän työkokemus työtapojen muuttumiseen koulutuksen myötä. Yli kaksikymmentä vuotta työskennelleitä oli vastanneissa eniten ja näyttäisi, että he olisivat myös hyötäneet hieman muita enemmän koulutuksesta.

TAULUKKO 4. Työkokemuksen vaikutus työtapoihin

Työkokemus	Ei lainkaan muuttunut	Muuttunut vähän	Muuttunut kohtalaisesti	Muuttunut paljon	Muuttunut erittäin paljon
0-1		1		1	
1-5		5	2		
5-10	2	4	4		
10-15	2	6	2	3	
15-20	1	6	3	1	
yli 20	3	8	18	6	2

13.5 Huolen puheeksiottotaidot

Kysymyslomakkeessa sai arvioida taitojaan ottaa huoli puheeksi ennen kouluttautumista ja kouluttautumisen jälkeen. 56 % koki taitonsa olleen hyvä ennen koulutusta, 38 %:n mielestä omat taidot olivat tyydyttävät ja 3 % vastaajista pitivät taitojaan erinomaisina, kun taas 4 % arvio taitonsa huonoiksi. Kouluttautumisen jälkeen tulokset muuttuivat niin, että 77 % tunsu taitonsa hyväksi, 14 % tyydyttäväksi ja 9 % luokitteli taitonsa erinomaiseksi. Huonoksi ei vastaajista sen sijaan kokenut enää yksikään työntekijöistä. Koulutuksesta voi näin todeta olleen hyötyä työntekijöille.

TAULUKKO 5. Puheeksiotto taitojen muuttuminen

	Ennen koulutusta	Koulutuksen jälkeen
Huono	4%	0%
Tyydyttävä	38%	14%
Hyvä	56%	77%
Erinomainen	3%	9%

13.6 Kaupungin vai jonkin muun tahon järjestämä koulutus

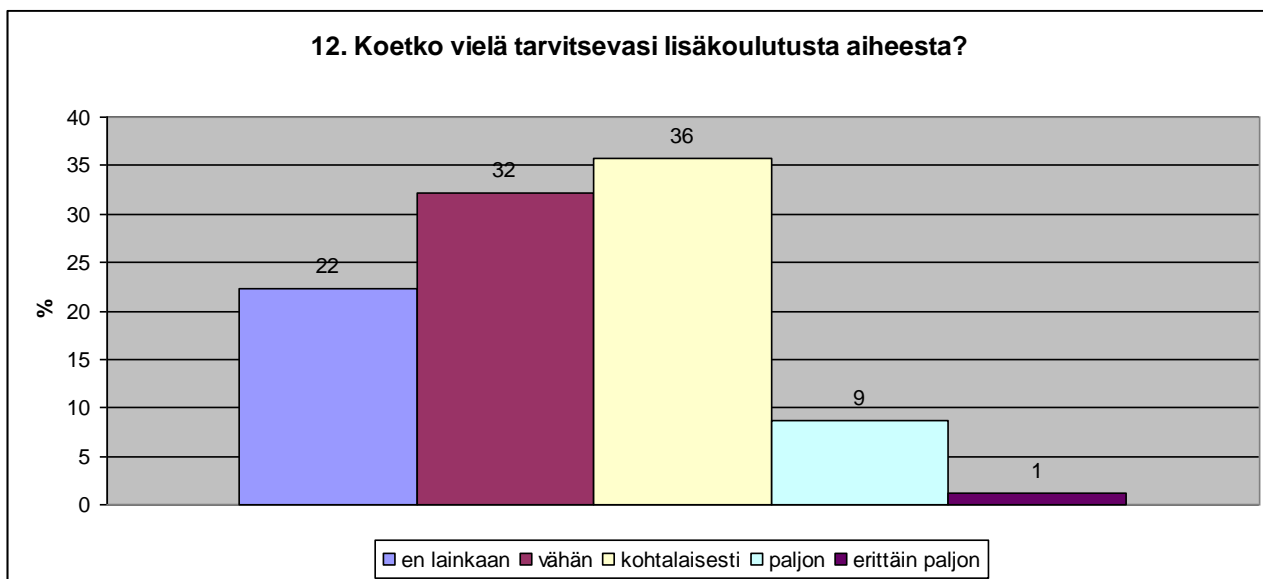
Kysymyslomakkeessa tiedusteltiin missä kukin vastaajista on koulutuksensa hankkinut. Vastaajista 83 % oli kouluttautunut oman kuntansa tai kaupunkinsa toimesta. Loput 17 % vastaajista oli hankkinut sen jotakin muuta kautta tai mieltäneet sen osaksi toista koulutusta. Muut kouluttautumisreitit olivat mm. sosionomi (AMK) koulutuksen yhteydessä saatuja tai VaVu koulutuksessa tulla tietotaitoa. VaVu itsessään on kaupungin koulutusta. Tämä koulutus on tällä hetkellä Kouvolan kaupungilla käynnissä ja sitä kautta henkilöstön Huolen puheeksiottotaidot lisääntyvätkin koko ajan. Kasvatuskumppanuus koulutus on myös Kouvolan kaupungin tämänhetkistä laajaa päivähoiton henkilöstöä koskevaa koulutusta. Myös siinä sivutaan huolen puheeksiottoa.

13.7 Lisäkouluttautumistarve

Työntekijöiltä kysyttiin, kokevatko he tarvitsevansa lisää koulutusta aiheeseen ja jos niin minkälaista. Vastaajista 36 % koki tarvitsevansa kohtalaisesti lisää tietoa, 32 % kaipasi vain vähän uutta tietoa, 22 % vastaajista ei mielestään tarvinnut enää uutta koulutusta aiheesta kun taas 9 % kaipasi paljon uutta tietoa 1 %:n halutessa sitä erittäin paljon. Avoimella kysymyksellä työntekijät saivat kertoa millaista, koulutusta he kaipasivat lisää. Vastauksissa nousi selvästi tarve kerrata Hupua. Monella on jo aikaa edellisestä kouluttautumisesta. Myös kokemusten jakaminen oli monessa vastauksessa toiveena. Monessa vastauksessa näkyi selvästi halu tietää, miten muut ovat käyttäneet huolen vyöhykkeistöä.

Monikulttuurisuus ja sen haasteet nousivat muutamissa vastauksissa esille. Moniammatillinen yhteistyö nousi osassa vastauksia selvästi sellaiseksi, johon kaivataan muutosta. Eri tahojen välillä koetaan olevan yhteistyössä puutteita. Myös yksittäisistä aiheeseen liittyvistä seikoista haluttiin lisätietoa kuten huumet, perheväkivalta, salassapito, aggressiiviset asiakkaat, nykyarki. Avoimissa kysymyksissä henkilöstö kuvasi lisäkoulutustarvettaan seuraavasti:

- ” Kulttuurien ja eri uskontojen kirjo perheiden kanssa tuo oman haasteensa”
- ”Päivitystä sosiaalitoimen taholta. mikä ja mitä keinoja alueellamme on käytössä sekä yhteistyön tiivistämisen luomista. ”
- ” Lisää keinoja tarvitsisi siihen, kuinka puhua vanhemmille vaikeissa tilanteissa”
- ” Kertausta ja muistin virkistystä”

Kuva 5. lisäkoulutustarve

14. TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Tutkimuksen luotettavuus eli validiteetti voidaan jakaa ulkoisen ja sisäiseen validiteettiin. Ulkoisella validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen yleistettävyyttä ja sisäisellä viitataan käsitteiden, teorian, mittarien ja mittauksen luotettavuuteen. (Metsämuuronen 2000a, 41.)

Tämän tutkimuksen luotettavuutta pohdittaessa on syytä muistaa, että tutkimus kattoi hyvin suuren osan Kouvolan varhaiskasvatuksen Huoli puheeksi -koulutuksen käyneitä. Näin ollen tutkimuksen ulkoinen validiteetti on hyvinkin suuri, sillä tuloksia voidaan yleistää Kouvolan kaupungin päivähoidon Huoli puheeksi -kouluttautuneisiin työntekijöihin. Sisäisen validiteetin arvioiminen on hieman hankalampaa. Käsitteitä ja teoriaa kävin kyllä läpi monipuolisesti ja syvällisesti, mutta sisäinen luotettavuus riippuu pitkälti siitä, kuinka huolella työntekijät paneutuivat kyselyihin. Olen kuvannut tutkimukseni eri vaiheita luvussa 11 . Näin lukijalle muodostuu selkeä kuva tutkimuksen eri vaiheista ja siinä käytetyistä menetelmistä.

Jotta tutkittavat henkilöt tietävät mihin vastaavat, tulee heille avoimesti selvittää tutkimuksen käyttötarkoitus. Vastauksista ei saa tunnistaa yksittäistä vastaajaa. Yksityisyyttä tulee kunnioittaa kaikissa tutkimuksen vaiheissa. (Kuula 2006, 129-136.) Liitin kysymyslomakkeeseen palautuskuoren ja saatekirjelmän, jossa kerroin miksi teen tutkimusta. Kirjeessä kerroin miten varmistan tutkimuksen luotettavuuden. Kysymyslomakkeet palautettiin suljetussa vastauskuoressa. Kuorissa oli valmiiksi palautusosoite, joten nekin olivat yhdenmuukaisia. Käytin Helena Kuusiston luvalla sisäistä postia kirjeiden kuljettamiseen. Luotettavuuteen vaikuttaa paljon se, että kyselyistä suurin osa oli huolella täytettyjä. Avoimiin kysymyksiin oli vastattu monisanaisesti ja selkeästi lähes kaikissa palautuneissa vastauslomakkeissa. Väärinymmärryksiä ei ollut yhdessäkään vastauksessa.

15. TUTKIMUKSEN EETTISYYS

Tutkimuksen eettisyyttä on tärkeä pohtia koko tutkimusprosessin ajan. Tutkimustulosten vastuullista hyödyntämistä on pohdittava jo silloin, kun tutkija valitsee tutkimusaiheen, muotoilee tutkimuskysymyksen ja päättää tiedonkeruusta. Raportissa tulee mahdollisimman selkeästi esitellä tulkinnat ja johtopäätökset, joihin tutkimustulokset antavat aihetta. Varsinkin empiirisiin aineistoihin perustuvassa tutkimuksissa tulkintaosan tulee olla niukka ja mahdollisimman vähän spekulatiivinen. Päätelyn tulee perustua tosiseikkoihin, joita tutkimus on tuonut esille. (Heikkilä 2002, 175 - 176.) Olen tuonut tässä tutkimuksessa saamani tiedon esille sitä muuttamatta tai vääristämättä mitenkään. Vastauslomakkeet olen säilyttänyt niin, ettei kukaan ole niitä päässyt lukemaan.

16. POHDINTA

Työni tarkoitus oli kartoittaa Huoli puheeksi -koulutuksen juurtumista Kouvolan päiväkotien työkäytäntöihin. Päivähoidossa tulee jatkuvasti tilanteita, joissa huoli herää ja henkilökunta miettii kuinka huolensa kanssa tulisi toimia. Itse koulutuksen käyneenä kiinnostuin, kuinka paljon henkilöstöä on koulutettu Huolen puheeksiottoon ja onko sitä otettu omaan työhön välineeksi. Huolen puheeksiotto on myös linjassa Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuksen painotuksien kanssa. Vavu (Varhainen vuorovaikutus) ja kasvatuskumppanuuskoulutus. Huolen puheeksiotto liittyy vahvasti varhaiseen puuttumiseen. Huoleen tarttuminen on ennalta ehkäisevää lastensuojelua.

Lasten huostaanotot lisääntyvät jatkuvasti. Perheiltä tuntuu puuttuvan tukiverkostot. Vahvasti tuntuu myös, että lapsen etu on hämärtyneet vanhemmilla. Yhä useammin joutuu tarttumaan huoleen lapsen elämässä. Mikä on lapselle tarpeellista ja kumman tarpeet ovat etusijalla lapsen vai vanhemman. Hyvin usein joutuu puolustamaan lapsen etua. Suomalainen yhteiskunta mahdollistaa tällä hetkellä vanhempien valinnan itsensä ja lapsen välillä. Ja jostain

syystä yhä useampi vanhempi valitsee itsensä. Tässä tarkoitan nyt päivähoiton näkökulmaa lapsen tarpeista. Subjektivistista oikeutta päivähoitoon olisi nyt aika tarkastella lapsen etua ajatellen. Vuorohoito lisääntyy suomalaisessa yhteiskunnassa jatkuvasti. Vuorohoito taas lisää vuoropuhelua perheen ja henkilökunnan välillä tästä aiheesta huomattavasti. Vuorohoidossa on arkipäivää keskustella, mikä on parhaaksi lapselle vuoroja mietittäessä. Aina ei ole helppoa mennä lapsen asemaan. Vanhemmilla on monenlaisia paineita arjessa ja silloin me päivähoiton henkilökunta olemme muistuttelemassa lapsen parhaasta. Aina se koti ei ole kuitenkaan se paras paikka lapselle ja silloin on perusteltua tuoda lapsi päivähoitoon. Silloin puhutaankin tukitoimista. Yksi keino vähentää ”turhaa” päivähoiton käyttöä on muuttaa päivähoito tuntiveloitukseen. Tällä keinolla on todettu olevan myönteinen vaikutus lasten hoitopäivän pituuteen.

Tutkimus ei tuonut minulle paljoakaan uusia näkemyksiä tai ihmetyksen aiheita. Tutkimus vahvisti omia käsityksiä siitä kuinka paljon huolen puheeksiotto lomaketta käytetään ja syitä miksi ei. Jos kysely olisi tehty muutamia vuosia aiemmin, voisivat vastaukset olla erilaisia. Kun koulutuksesta on jo aikaa, niin on tavallista, että sen käyttö hiipuu. Vastauksissa olikin havaittavissa tarve kertaukselle. Toisaalta Vavun (Varhainen vuorovaikutus) ja kasvatuskumppanuuskoulutuksen myötä voi huolen vyöhykkeistö ja ennakointilomake tulla taas arjen välineeksi uudestaan useammalle varhaiskasvatuksen työntekijälle. Tutkimus antoi minulle itselleni uutta näkökulmaa ja tietoa koulutuksen tuomasta annista ja minä voin saada omaan työhöni uusia toimintamalleja. Sain mahdollisuuden kerätä tietoa suoraan työntekijöiltä, jolloin tieto on hyvin käytännönläheistä. Samalla opin käytännössä mitä tutkimustyö on. Osa tutkimusmenetelmistä tuli tutuiksi, kun pääsin tekemään kyselyä. Myös raportointitaidot, tiedon hankinta ja analysointitaidot kehittyivät tutkimuksen myötä. Tämä tutkimus jätti muutamia kysymyksiä avoimeksi, kuten onko huoleen tarttuminen lisännyt lastensuojelun tarvetta vai onko kenties vähentänyt sitä.

Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportissa Varhaiskasvatus vuoteen 2020 puhutaan lapsen hyvinvoinnin olevan varhaiskasvatuksen kehittämisen ytimenä. Hyvinvoinnin edellytykset on kirjattu YK:n Lapsen oikeuksien

Sopimukseen, jossa korostetaan, että lapsille tulee luoda heille paras mahdollinen ympäristö, jossa lapsi saa hyvän alun elämälleen sekä mahdollisuuden kehittää yksilöllisyytään turvassa ja lasta tukevassa ja kannustavassa ympäristössä. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden rooli lapsen edun ja hyvinvoinnin turvaajana on mielestäni isossa asemassa. Meidän rooliamme lapsen äänitorvena tulisi kasvattaa ja kehittää. Yhteiskunnan päättäjät eivät näe tätä valitettavasti samoin. Usein huoli herää päivähoidon sisälläkin ylisuurina ryhminä ja vaihtuvina työntekijöinä. Postmoderni yhteiskunta ei tunnu enää muistavan elämän perusasioita, jotka minun mielestäni ovat hyvinkin arkisia. Tämä kyseinen ”ajattelumalli” lisää meidän huoltamme lapsista ja heidän tarpeistaan.

Kehittämisehdotuksia

78 % kaipasi aiheesta lisäkoulutusta. Jos koko Kouvolan päiväkotien henkilökunta haluttaisiin kouluttaa ja vanhojen koulutettujen henkilöiden ”muistia virkistää” aiheesta, voisi yksi malli olla työpaikkakohtaiset koulutukset. Koko henkilökunta koulutettaisiin yhtä aikaa. Näin koko yhteisö olisi käynyt saman koulutuksen ja vältyttäisiin siltä, että innostus hiipuu kun muut tiimissä tai talossa ei oikein tiedä mistä puhutaan. Yhteisesti käyty koulutus voisi myös velvoittaa työntekijöitä tai ainakin voitaisiin sopia, että ennakoitilomaketta käytetään ja huolta arvioidaan vyöhykkeistön avulla. Näin siitä tulisi luonteva osa työtä. Koulutus voitaisiin jakaa muutamaaan iltaan, joissa käsiteltäisiin teorian kautta harjoituksiin sekä tutkimuksessa esiin tulleisiin aihealueisiin, joihin kaivattiin lisäkoulutusta. Koulutukseen voisi koota moniammatillisen kouluttajatiimin. Kouluttajina voisivat olla varhaiskasvatuksen Hupu- kouluttaja koulutuksen käyneiden lisäksi henkilö lastensuojelun puolelta, päihdetyöstä sekä eri kulttuurien tuntijoita. Koulutusjakso voisi olla useamman vuoden mittainen, jolloin asia säilyisi mielessä ja kaikki yksiköt ehdittäisiin kouluttaa samassa aikataulussa.

Aikataulu voisi olla seuraavanlainen:

Ajankohta	Koulutuksen sisältö	Kouluttaja
1.kerta syksy	Hupu-menetelmään tutustuminen kokemusten jakaminen	Hupu- kouluttaja
2. kerta kevät	Asiantuntija luennot, vaikeista asioista puhuminen, lastensuojeluilmoitus	Eri asiantuntijoita
3. kerta syksy	Vuorovaikutuskoulutus, keskustelutaidot, harjoituksia	Varhaiskasvatuksen eritysopettaja, psyko- logi
4. kerta kevät	Kokemusten jakamista, keskustelua	Hupu- kouluttaja

Kouvolassa on käynnissä tällä hetkellä kasvatuskumppanuus-koulutukset. Myös tämän koulutuksen yhteyteen olisi helppo liittää huolen puheeksi otto – koulutus.

LÄHTEET

- Arnkil, T. & Eriksson, E. 2008. Älkää leimatko lapsia huolen vyöhykkeistöllä! Dialogi 8, 20-21.
- Ellonen, S. 2005, Lastensuojelun ja perhetyön osaamisklinikka -hankkeen loppuraportti, Verkkodokumentti. Saatavissa: [http://www.socom.fi/.../Lastensuojelun ja perhetyon osaamisklinikka.doc](http://www.socom.fi/.../Lastensuojelun_ja_perhetyon_osaamisklinikka.doc) [viitattu 25.11.10]
- Eriksson, E. & Arnkil, T. 2005. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 60. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino.
- Forsberg, H., Koskinen, A. & Törrönen, M. 2006. Lapset ja sosiaalityö. Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleenarviointia. Juva: WS Bookwell.
- Heikkilä, T. 2004. Tilastollinen tutkimus. 5. uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima.
- Heinämäki, L. 2005. Varhaista tukea lapselle – työvälineenä kehittämisvalikko. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 62. Saarijärvi: Gummerus
- Hirsjärvi, S., Remes P. & Sajavaara P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osin uudistettu painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino.
- Huhtanen K. 2004a. Varhainen puuttuminen. Erityisen tuen tarpeen kohtaaminen päivähoitossa Tampere: Tammer-Paino.
- Helenius, A., Karila, K., Munter, H., Mäntynen, P., Siren-Tiusanen, H. 2001. Pienet päivähoitossa Juva: WS Bookwell Oy
- Hurtig, J. 2003. Lasta suojelemassa – etnografia lasten paikan rakentumisesta lastensuojelun perhetyön käytännöissä tutkimus. Rovaniemi: Lapin Yliopistopaino.
- Isoherranen, K. 2005. Moniammatillinen yhteistyö. Vantaa: Dark.
- Järvinen, R. Lankinen, A. Taajamo, T. Veistilä & M. Virolainen, A. 2007, Perheen parhaaksiperhetyön arkea. Helsinki: Edita Prima.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2007. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 63. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino.

Kasvun kumppanit -verkkopalvelu lasten hyvinvointia vahvistamassa. Verkkodokumentti. Saatavissa: http://varttua.stakes.fi/FI/sisallot/varhaiskasvatus/mita_on_vaka.htm [viitattu 25.11.10].

Kunnat.net. Kuntatiedon keskus. Verkkodokumentti. Saatavissa: http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;29;353;10336;49069 [viitattu 25.11.10]

Kurssi- ja materiaalipilone Koppa. Verkkodokumentti.

Saatavissa:

<http://webapps.jyu.fi/koppa/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonanalyyssimenetelmat/maarallinen-analyysi> [viitattu 25.11.10].

Rantala, A 2002: Perhekeskeisyys- puhetta vai todellisuutta? Työntekijöiden käsitykset yhteistyöstä erityistä tukea tarvitsevan lapsen perheen kanssa.

Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Räty, T. 2007. Uusi lastensuojelulaki. Helsinki: Edita Prima.

Sankalahti, K., Missä mennään varhaisessa puuttumisessa- varhaisen puuttumisen tilanne Suomessa. Verkkodokumentti. Saatavissa:

[http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/files/katja%20Sankalahti/\\$file/Katja%20Sankalahti .pdf](http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/files/katja%20Sankalahti/$file/Katja%20Sankalahti.pdf)

Sitran selvityksiä 17. Palveluseteli päivähoitossa. Verkkodokumentti.

Saatavissa: <http://www.sitra.fi/julkaisuja/Selvityksi%C3%A4-sarja/Selvityksi%C3%A4%2017.pdf?download=lataa+pdf> [saatavissa 25.11.10]

Valtioneuvoston periaatepäätös Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002. Helsinki: Edita Prima

Varhainen puuttuminen lasten ja nuorten palveluissa. Nurmijärven kunta. Verkkodokumentti. Saatavissa: <http://www.nurmijarvi.fi/palvelut/sosiaalipalvelut/fi> [viitattu 25.11.10].

Varhaiskasvatustyöryhmän muistio 1999. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistio 1999:4. Helsinki.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2004. Stakes. Oppaita 56. Saarijärvi: Gummerus Vilka Kirjapaino., H. 2005. Tutki ja kehitä. 10. osin uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.

Varpu, Tukea ajoissa. Saatavissa: <http://www.varpu.fi/> [viitattu 25.11.10]

Verkostomenetelmiä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Verkkodokumentti Saatavissa: <http://info.stakes.fi/verkostomenetelmat/FI/vyohykkeisto/index.htm> [viitattu 25.11.10]

Tiilikka, Aila 2005: Äitien kasvatuskäsityksiä ja arviointeja hyvästä päiväkotikasvatuksesta. Oulun yliopisto. Verkkodokumentti. Saatavissa: <http://herkules oulu.fi/isbn9514276280/isbn9514276280.pdf> [saatavissa 25.11.10]

Liite 1

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Kymenlaakson Ammattikorkeakoulu
Sosiaaliala Kouvola
Sairaalanukuja 6, 45750 Sairaalamäki
Kouvolan kaupunki/lasten ja nuorten palvelut
Varhaiskasvatuspäällikkö Helena Kuusisto
Kustaa III tie 10, 45370 Valkeala

Opiskelen Kymenlaakson ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelmassa sosionomiksi (AMK).

Teen opinnäytetyötä työnimellä ”Huoli puheeksi- koulutuksen siirtyminen päiväkotien arkeen”.

Tarkoitukseni on tutkia tämän koulutusten tuomaa hyötyä kasvatushenkilöstön työkäytäntöihin sekä sitä onko sitä otettu käyttöön. Tavoitteeni on selvittää miten koulutus on vaikuttanut kasvatushenkilöstön työtapoihin ja koetaanko tarvetta jatko- ja lisäkoulutuksiin.

Opinnäytetyössäni teen määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen . Määrällinen tutkimus toteutetaan kyselylomakkeella, jolla pyrin tavoittamaan kaikki tähän mennessä koulutukseen osallistuneet Kouvolan päiväkotien kasvattajat.

Pyydän tutkimuslupaa kyselylomakkeilla suoritettavaan aineiston keräämiseen

Tutkimusaineisto on tarkoitus kerätä helmikuun aikana . Suunnitelmani mukaan opinnäytetyö valmistuu tämän vuoden loppuun mennessä.

Ystävällisin terveisin

Suvi Huomo

susuko@nic.fi

Liitteet:

Opinnäytetyön tutkimussuunnitelma

Alustava kyselylomake Kouvolan päiväkotien kasvatushenkilökunnalle

Liite 2

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaaliala, Kouvola

Suvi Huomo
Sosionomi (AMK) –opiskelija
Sähköposti: susuko@nic.fi

SAATE

HYVÄ PÄIVÄHOIDON TYÖNTEKIJÄ

Suuritan Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa, sosiaalialan koulutusohjelmassa, sosionomi (AMK): n tutkintoa. Teen koulutusohjelmaamme kuuluvan opinnäytetyön tutkimalla kuinka Huolen puheeksiotto -menetelmä on siirtynyt päiväkodin arkeen. Työn tilaajana toimii Kouvolan kaupungin varhaiskasvatus, joka on myöntänyt minulle tutkimusluvan.

Tutkimusalueena minulla on koko Kouvola ja kyselylomakkeet toimitetaan kaikille alueen päivähoidon työntekijöille, jotka ovat käyneet Huoli puheeksi – koulutuksen. Kyselylomakkeet täytetään anonyymisti, eikä näin ollen kenenkään henkilöllisyys selviä. Sitoudun käyttämään kyselylomakkeista saamaani aineistoa vain opinnäytetyöni tutkimustehtävän selvittämiseen ja tuhoan lomakkeet välittömästi opinnäytetyöni valmistuttua.

Toivoisin teidän ystävällisesti vastaavan ohessa oleviin kyselylomakkeisiin. Jokainen vastaus on tärkeä. Jos kyselylomakkeen vastaustila ei riitä, niin vastausta voi jatkaa lomakkeen toiselle puolelle.

Vastaukset palautetaan nimettöminä oheisessa kuoressa ja toimitetaan varhaiskasvatuspäällikkö Helena Kuusistolle/ Suvi Huomo 1.3. 2010 mennessä.

Osoite: Varhaiskasvatus/ opiskelija Suvi Huomo/ Valkealan kunnantalo

- Yhteistyöstä ja vastauksistanne etukäteen kiittäen -

KYSYMYKSET

Taustamuuttajat:
Ympyröi

1. Sukupuoli

1)nainen

2)mies

2. Vastaaajan ikä

1 = alle 20 v. 2 = 20-30 v. 3 = 30-40 v. 4= 40-50 v. 5= 50-60 v. 6 = yli 60 v.

3. Koulutustaustasi (ympyröi sopiva vaihtoehto)

1 lastenhoitaja

2 lähihoitaja

3 sosiaalikasvattaja

4 sosionomi

5 lastentarhanopettaja

6 muu, mikä? _____

Työsuhte: 1) vakituinen 2)määräaikainen

Työvuodet nykyisessä työpaikassasi? :_____

Työkokemus:

1. 0-1 vuotta 2. 1-5 vuotta 3. 5-10 vuotta 4. 10-15 vuotta 5. 15-20 vuotta 6. yli 20 vuotta

Minkä entisen kunnan alueella työskentelet?

1. Anjalankoski 2. Jaala 3. Kuusankoski 4. Elimäki 5. Kouvola 6. Valkeala

Lapsiryhmä, jossa työskentelet

1. 0-3 vuotiaat 2. 3-5- vuotiaat 3. esikoululaiset 4. joku muu_____

KYSYMYKSET HUOLI PUHEEKSI- KOULUTUKSEN KÄYNEILLE

1. Onko koulutus vaikuttanut herkkyyteesi havaita lapsen tuen tarvetta?

1 = Ei lainkaan 2 = Vähän 3 = Kohtalaisesti 4 = Paljon 5 = Erittäin paljon

2. Onko koulutus madaltanut kynnystä ottaa huolta puheeksi?

1 = Ei lainkaan 2 = Vähän 3 = Kohtalaisesti 4 = Paljon 5 = Erittäin paljon

3. Kenen kanssa yleensä otat ensimmäisenä puheeksi huolesi?

4. Käytätkö Huolen vyöhykkeistöä työssäsi?

Kyllä En

(vyöhykkeet: ei huolta, pieni huoli, huolen harmaa vyöhyke, suuri huoli)

5. Mikäli käytät, niin miten käytät Huolen vyöhykkeistöä?

6. Oletko käyttänyt Huolen puheeksioton ennakointilomaketta miettiessäsi huolen puheeksiottoa?

Kyllä En

7. Kuinka paljon koulutus on muuttanut työtapaasi?

1 = Ei lainkaan 2 = Vähän 3 = Kohtalaisesti 4 = Paljon 5 = Erittäin paljon

8. Jos koulutus on muuttanut työtapaasi, niin miten?

9. Millaiseksi arvioit taitosi huolen puheeksiottamiseen ennen koulutusta?

1 = Huono 2 = Tyydyttävä 3 = Hyvä 4 = Erinomainen

10. Millaiseksi arvioit taitosi huolen puheeksiottamiseen koulutuksen jälkeen?

1 = Huono 2 = Tyydyttävä 3 = Hyvä 4 = Erinomainen

11. Oletko osallistunut muihin kuin kuntasi päivähoidon järjestämiin Huolen puheeksiotto -koulutuksiin?

Kyllä En

12. Koetko vielä tarvitsevasi lisäkoulutusta aiheesta?

1 = En lainkaan 2 = Vähän 3 = Kohtalaisesti 4 = Paljon 5 = Erittäin paljon

13. Mikäli koet tarvitsevasi, niin millaista?

KIITOS VASTAUKSISTASI!_____

Myönnän tutkimusluvan Suvi Huomolle

Selostus asiasta Kymenlaakson ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelmassa sosio-
nomiksi opiskelevan Suvi Huomon opintoihin liittyy opinnäytetyön tekeminen.
Työn aiheena on tutkia miten huolen puheeksiotto -menetelmä on siirtynyt
varhaiskasvatuksen arjen työtavaksi.

Suvi Huomo on anonut tutkimuslupaa kohderyhmänä Kouvolan kaupungin
varhaiskasvatuksen henkilöstö. Tutkimus tehdään lomakekyselynä. Tutki-
muslupa-anomuksen liitteenä on tutkimussuunnitelma.

Päätös Myönnän tutkimusluvan Suvi Huomolle

Päätöksen perustelu Varhaiskasvatus saa käyttöönsä tutkimustulokset

Päätösvallan peruste Kouvolan kaupungin hallintosäännön 3 §:n mukainen päätösvallan delegoin-
ti.

Varhaiskasvatuspäällikkö

Helena Kuusisto
Kustaa III tie 10
45370 Valkeala
ph. 020 615 7224

Jakelu:
Suvi Huomo

HUOLEN PUHEEKSIOTON ENNAKOINTILOMAKE

Lomake on suunniteltu sähköiseksi lomakkeeksi. Voit kirjoittaa vastaukset suoraan lomakkeeseen.

Lomake on tarkoitettu tueksi tilanteissa, joissa:

- Sinulla on huolta lapsen/ nuoren hyvinvoinnista
- Et ole syystä tai toisesta ottanut asiaa selvästi puheeksi huoltajien kanssa ja
- Haluat kehittää huolen ilmiäsemistä osana työtäsi lasten ja nuorten hyväksi

Lomakkeessa on kolme osaa:

- 1) **A osa** on tarkoitettu täytettäväksi silloin kun olet valitsemassa tilannetta, jossa aiot kehittää huolen aiheesi puheeksiottamista.
- 2) **B osa** on tarkoitettu täytettäväksi silloin, kun olet juuri valmistautumassa tapaamaan lapsen/nuoren huoltajan tai huoltajat. Voit käyttää lomaketta myös muiden lapselle tärkeiden aikuisten kanssa.
- 3) **C osa** on tarkoitettu täytettäväksi pian tuon tapaamisen jälkeen.

A. Täytä, kun valitset tilannetta (kysymykset 1-3)

1a. Perustiedot lapsesta/nuoresta, perheestä (ilman tunnistetietoja)

1b. Perustiedot sinusta: toimipisteesi, ammattisi

2. Keitä perheenjäseniä tapaat ja mitä teet heidän kanssaan?

3a. Mistä olet huolissasi lapsen/nuoren tilanteessa?

3b. Mitä tapahtuu, jos et ota huoltasi puheeksi?

3c. Mille vyöhykkeelle huolesi sijoittuu?

- Pieni huoli Huolen harmaa vyöhyke Suuri huoli

B. Täytä ennen tapaamista (kysymykset (4-8))

4. Missä asioissa (arviosi mukaan) lapsen/nuoren huoltaja/t kokee saavansa sinulta tukea?

Onko asioita, joissa hän/he voi kokea sinut uhkaavaksi?

Tuki:

Uhka:

5.a. Mitä voimavaroja lapsessa/nuoressa ja hänen tilanteessaan näet ja mitä voisit niistä kertoa huoltajalle/huoltajille?

5b. Mitä sinä ja huoltaja(t) voisitte tehdä tahoillanne ja/tai yhdessä lapsen/nuoren tilanteen parantamiseksi?

6. Miten otat huolesi ja yhteistyötoiveesi esille? Sanoita; mieti vaihtoehtoisia tapoja ilmaista huolesi, se miten kerrot voimavaroista ja ehdotat yhteistyötä

7a. Ennakoin mitä tapahtuu puheeksiottamistilanteessa. Kuka reagoi ja miten?

7b. Ennakoi mihin puheeksiottaminen johtaa lähitulevaisuudessa?

Jos ennakoit, että puheeksiottaminen heikentää mahdollisuuksia huojentaa lapsen/nuoren tilannetta, palaa pohtimaan a) missä todella tarvitsit huoltajan/huoltajien apua ja b) miten saat tuon avun; eli sanoita yhteistyötarjouksesi uudestaan.

8. Millainen tila ja aika olisi tällaiselle kohtaamiselle otollinen eli milloin ja missä otat asian puheeksi?

C. Täytä pian tapaamisen jälkeen (kysymykset 9-11)

9. Miten toteutit puheeksiottamisen?

10. Mitkä olivat tunnelmasi puheeksioton

a) alla:

b) aikana:

c) jälkeen:

11.a. katso ennakoitejasi kysymyksessä nro 7. Tapahtuiko niin kuin ennakoit vai jotakin muuta? Koitko jotain yllättävää?

11b. Miltä toiminta lapsen/nuoren tilanteen helpottamiseksi nyt näyttää? Mikä herättää toiveikkuuttasi? Mikä huolestuttaa edelleen?

11c. Mitä aiot tehdä tämän huolesi vähentämiseksi?